

žurnál

Žurnál Univerzity Palackého v Olomouci | únor 2025 | číslo 3 | ročník 34

rozhovor

Kamil Kopecký: Dobrého učitele umělá inteligence nenahradí

Univerzita Palackého
v Olomouci

Genius loci...

Finální výprodej kolekce triček *Zapomenutá slova Františka Palackého* se slevou 25 % pouze v univerzitním obchodě UPoint

UPoint

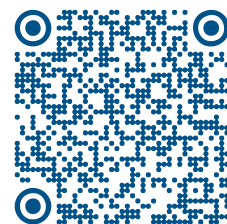
Informační centrum
a obchod

Dům U Černého psa
Horní náměstí 12
779 00 Olomouc

🕒 pondělí–pátek: 9:00–17:00

🌐 www.upoint.upol.cz

📱 [upoint.upol](https://www.facebook.com/upoint.upol)

obsah

- 2 — Svět, umělá inteligence a Univerzita Palackého
- 6 — Velvyslanec Francie se na FF UP zúčastnil předpremiéry filmu Frankofonní destinace: Česko
- 6 — Fakulta tělesné kultury chce posílit připravenost dětí na podmínky současného světa
- 7 — Vědci z přírodovědecké fakulty a USA pomocí genetického inženýrství zvýší odolnost vojtěšky
- 7 — Fakulta zdravotnických věd hostila v úvodu roku zahraniční studenty
- 8 — Medici uspěli v prestižní soutěži v simulační medicíně
- 8 — Nově zvolenému senátu právnické fakulty předsedá Klára Hamuláková
- 9 — Institut přispěje k poznání osobnosti, díla a odkazu Maxe Josefa Metzgera
- 9 — Hudbu k opeře Pinocchio zkomponovali skladatelé z pedagogické fakulty
- 10 — Petra Kührová: Důležité pro mě je dělat vědu dobře a s láskou
- 11 — Přírodovědci pomáhají s výstavbou obří soustavy dalekohledů ve Španělsku a Chile
- 12 — Univerzitu v příštích čtyřech letech povede Michael Kohajda
- 13 — Portrét – Kateřina Bouchalová, profesorka pediatrie: Jen malý kamínek do mozaiky
- 16 — Úspěchy akademiků a studentů
- 20 — Univerzita Palackého udělila čestný doktorát Jiřímu Pavlicovi
- 21 — Studenti fotili s Jindřichem Štreitem práci knihovníků
- 22 — Žijeme mezinárodním humanitárním právem. Bádáme, učíme, vysvětlujeme...
- 24 — Kaleidoskop krátkých zpráv
- 26 — Festival AFO. Šedesát let filmu, vědy a hledání nových perspektiv
- 27 — Rozhovor – Kamil Kopecký: Dobrého učitele umělá inteligence nenahradí. A špatného není škoda
- 30 — Pevnost poznání slaví deset let. Popularizace vědy přilákala už milion návštěvníků
- 32 — Královna krásy z fakulty zdravotnických věd
- 33 — Zkušenost – Cambridge mě posunula v řadě věcí
- 35 — Absolvent – Adam Šimůnek, ředitel vesnické školy
- 37 — Splnil se mi sen, říká studentka žurnalistiky Lucie Brožová
- 38 — Jak využít volný čas na vysoké škole? Třeba v nějakém spolku
- 39 — Zrcadlení – Keňa
- 40 — Odkaz – Jaromír Lang (1914–1979)

titulní strana – pedagog Kamil Kopecký | foto: Jakub Čermák

Žurnál | Vychází dvakrát za semestr | Registrace: MK ČR E 12524, ISSN 1804-6754 | Vydává Univerzita Palackého v Olomouci, Křížkovského 8, 779 00 Olomouc | IČ: 61989592 | Vedoucí redakce: Ivana Pustějovská | Layout: Věra Marešová | Sazba: Michaela Cyprová | Korekce: Jiří Slavík | Redakce: Biskupské nám. 1, Olomouc | +420 585 631 155 | zurnal@upol.cz | Tisk: Profi-tisk group Olomouc | Náklad 2 000 ks

Milé studentky, milí studenti, vážené kolegyně, vážení kolegové,

prehouppli jsme se do druhé poloviny akademického roku a já vám pro příští měsíce přeji, ať vám studium, výuka, bádání či jakákoliv jiná činnost na naší univerzitě přináší co největší uspokojení. Vždyť o čem jiném jsou příběhy našich studentů, pedagogů, vědců a absolventů než právě o tom, že pracují na něčem, co je naplňuje. A jsou v tom opravdu dobří, ať už se jedná o zvyšování odolnosti rostlin, o výstavbu obřích teleskopů, o hledání materiálů pro výrobu superkondenzátorů, o komponování hudby pro operu nebo o vedení vesnické malotřídky. Všichni mají jedno společné, snaží se totiž své práci dát něco navíc.

Zní to banálně, ale jen do doby, než si přečtete rozhovor s profesorem Kamilem Kopeckým, který se dlouhodobě zaměřuje na digitální technologie a rizika a věnuje se také tématům spojeným s využitím umělé inteligence. Právě v souvislosti s ní mluví o rozumné míře „spolupráce“ s AI jako výkonným pomocníkem, ale také o obavách, zda jako lidstvo nezhloupneme, když umělou inteligenci dovolíme nahradit příliš velkou část našeho myšlení. Lenost nás prostě k dobrým výsledkům neposune a ačkoliv čas od času zaútočí na každého, musíme se jí naučit bránit.

Vzal jsem si toto varování k srdci, přesto jsem ale AI požádal, aby za mě napsala dvě věty, jak je ona sama důležitá pro studium a práci na univerzitě. Poprosil jsem ji navíc o vzletná slova, kterými by vylepšila můj strohý literární styl vytrénovaný psaním lékařských zpráv. A tady je výsledek: „Umělá inteligence je jako kouzelný štětec, který maluje nové obzory ve vzdělávání a vědeckém bádání, přinášejíc inovace a efektivitu do každodenního života na univerzitě. Je to symfonie pokroku, která harmonizuje lidskou zvědavost s technologickými možnostmi, otevírajíc dveře k neomezeným příležitostem.“ Ty neomezené příležitosti nabízí Univerzita Palackého všem, kdo je chtějí využít. Přeji vám příjemné čtení.

Martin Průcházka, rektor

Svět, umělá inteligence a Univerzita Palackého

Je s námi a všude kolem nás. Umělá inteligence. Vyhledává a třídí informace, opravuje nás při psaní, inspiruje, plánuje či doporučuje nebo například diagnostikuje nemoci. Lidé ji používají dnes a denně, přestože představy o tom, co vlastně znamená, se různí. Jde o umělou způsobilost napodobovat lidské schopnosti? Určitě. Na Univerzitě Palackého je AI však také vědeckou výzvou.

Například pro lingvisty, kteří prostřednictvím AI dnes dokážou analyzovat texty spisovatelů, politiků i vrahů. Jejich unikátní technologie umožňuje automatické profilování osob. Před několika měsíci navíc nabídli software, jenž umělou inteligenci naopak umí odhalit. Nově vyvinutá pomůc-

ka dokáže napodobit člověka lépe než ChatGPT, Gemini či Copilot. Objevy jsou to převratné, ale k čemu to vlastně všechno je?

„Můžeme tak pomoci v různých oblastech, například v personalistice, v online psychoterapii, v soudních kauzách nebo při komunikaci s ohroženými skupinami. Naše technologie už dnes má své místo při tvorbě personalizované reklamy či v boji proti extremismu, terorismu a dezinformacím. Tak vysokou jistotu autorství v oblasti automatického profilování osob totiž dřívější metody nepřinášely. Nám k tomu dnes stačí zhruba 1500 slov. Druhý objev pak spočívá v tom, že víme, jak umělou inteligenci odhalit – jsme schopni i určit, která z AI daný příspěvek vytvořila,“ vy-

světlil Dan Faltýnek z katedry obecné lingvistiky FF UP.

S cílem přiblížit tento nově vyvinutý software zdůraznil, že ještě nedávno žádná umělá inteligence nemluvila jako člověk. Vždycky se podle něj chovala jako stroj, jako specifická umělá osoba řízená daným tématem a jemu odpovídajícími jazykovými prostředky.

„Doposud bylo vždy rozpoznatelné, že se o skutečného člověka nejedná. Chyběla větší míra personalizace. Náš nový software však původ textu v AI dokáže zakrýt napodobením jazyka určitého člověka. Představte si, že chcete koupit prací prášek a prostřednictvím reklamy na vás na internetu promluví člověk takzvaně va-

ším jazykem. Taková nabídka vaší pozornost přitáhne mnohem víc, než když na vás mluví umělá inteligence. A ptáte se, jak vaším jazykem dokážeme promluvit? „Nasajeme“ prostřednictvím naší forenzní metody vaši klíčovou slovní zásobu z vašich příspěvků zveřejněných na internetu. Z ní vytvoříme profil, který nám ukáže, jak přemýšlíte, jak tvoříte věty, která slova a kde ve větě používáte a kde a co se například i nevědomky odráží ve vaší produkované části slovní zásoby. Stanovíme účel a míru personalizace a na základě toho pak připravíme komunikaci, která pro vás bude přitažlivá. Vyšší míra personalizace zvyšuje účinek sdělení.“

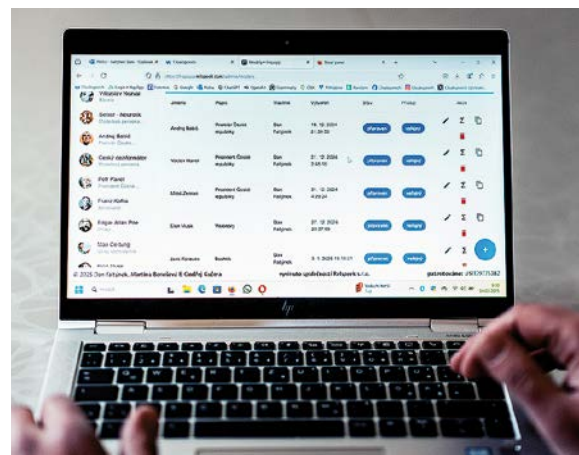
Je nasnadě, že popisovaná technologie najde v současném světě uplatnění i jinde než v reklamě. Podle lingvistů z FF UP ji lze využít v komunikaci se seniory, dospívajícími či ohroženými skupinami lidí. Klienti ji mohou využít i za účelem sjednocení nebo dosažení požadované firemní komunikace. Může být využitelná také při komunikaci bankovních institucí či při komunikaci státu s lidmi. Zajímavá je i pro aplikace v bezpečnostních složkách.

Vědci z Univerzity Palackého dnes dokážou zařídit, že se personalizované texty přiblíží reálným textům autora. Jsou schopni takzvaně načíst i slovní zásobu dezinformátora a zjistit, jak přemýšlí. Pro-

střednictvím nové technologie pak vytvořit personu, která bude na dezinformátora hovořit jeho jazykem. Ovšem s tím, že zácnou do komunikace vnášet kontraargumenty.

„Dezinformátorovi tak situaci významně znesnadníme, a to s cílem, aby důvěryhodnější zprávy byly ty nedezinformační. Podaří-li se nám, aby dezinformacím nepodlehlo jakékoliv další procento lidí, může to společnosti hodně pomoci,“ shrnul Dan Faltýnek s tím, že s ohledem na etické otázky budou nové nástroje využívány především tam, kde najdou uplatnění ku prospěchu člověka.

AI si dnes tedy poradí nejen s různými výrobními úlohami, ale i s rozpoznáním obrazu či lidské řeči nebo s nepřeborným množstvím dalších úkolů. Je perspektivním mladým vědeckým oborem s řadou podoborů. V moderní, internetem propojené společnosti nachází uplatnění na mnoha místech a potkat se s ní lze v práci, na nákupech i ve volném čase. Její dopady na společnost lze však předvídat jen stěží. Klíčové rozhodně bude vzdělávání, jenž se soustředí na využití a rizika nových technologií a schopnost adaptace. Inovace, které jejím prostřednictvím již probíhají, však mají potenciál měnit společnost. Možná tak zásadně, jak tomu bylo kdysi v případě průmyslové revoluce.

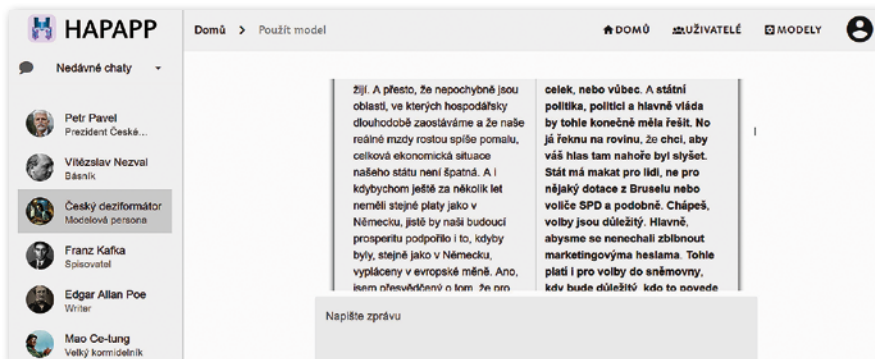
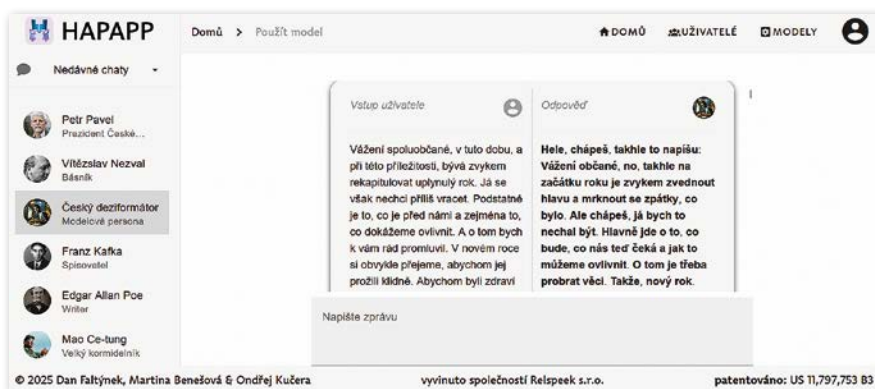

Software Cloakspeech – prostředí k vytváření jazykových modelů konkrétních jednotlivců. Uživatel vloží texty dané osoby, vybere parametry k optimální analýze jazykových vlastností osoby hapaxovou metodou a software následně poskytuje charakteristické rysy jedince k vytváření textů v generativním modelu (LLM). Správce upravuje modely daných osob dle požadavků klienta a poskytuje je uživatelům nebo prostřednictvím API chatbotu apod.

Software Cloakspeech: forenzní lingvistickou metodou (hapaxová metoda) identifikuje jazykové prostředky typické pro určitou osobu. V jazykovém modelu (GPT-4o) upravuje a) texty dodané klientem, b) konverzaci v chatbotu. Úprava napodobuje projev vybrané osoby. Na jazykové kostře určitého člověka umožňuje software tvorbu person dle požadavků klienta: zdůraznění obsahu daného marketingovou strategií, sjednocení firemní komunikace, branding, posílení antidezinformační kampaně, průřezové persony určitých sociálních skupin jako senior (neurotický, otevřený apod.), občan Olomouckého kraje, dezinformátor. Software především umožňuje uzpůsobovat komunikaci pro konkrétního jednotlivce.

cloakspeech.ai

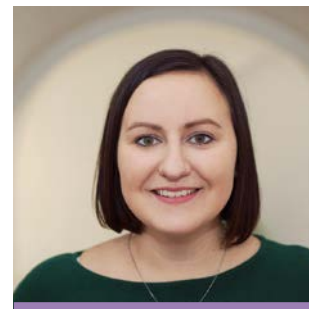

AI. Dvě písmena, která mění svět. Artificial intelligence, český umělá inteligence, zažívá v posledních letech velký rozmach. Zvykáme si na ni, zkoušíme její možnosti, učíme se s ní fungovat. Jak využíváte AI ve své práci?

Marika Svrčková
manažerka Centra vědy a výzkumu
FZV UP

Umělou inteligenci využívám na denní bázi. Používám kombinaci více aplikací, pomáhají mi při vyhledávání místo googlování, při formulacích textu, ke kontrole angličtiny, k brainstormingu a při dalších úkolech. Je to užitečný pomocník.

Bianka Slatinská
odborná asistentka katedry
křesťanské výchovy
CMTF UP

Nástroje umělé inteligence jako ChatGPT, Claude.AI, Google Gemini nebo Canva AI Image Generator prozatím využívám především k vyhledávání zajímavých studií a k přípravě výuky. V brzké době mě a kolegyně z katedry však čeká školení na téma využití AI ve výuce. Rády bychom totiž tyto možnosti ve výuce využívaly, aby byla pro studenty ještě přínosnější a zajímavější.

Jiří Hrabal
katedra bohemistiky
FFUP

AI využíváme v našem projektu Digeocat & Lib. Přináší několik benefitů: usnadňuje nám například práci v tom, že je schopna při digitálním mapování vymezit i méně známá historická území, aniž bychom museli zadávat manuálně GPS koordináty, nebo umí převést v jakémkoliv jazyce běžně formulovaný dotaz do strukturovaného zadání.

Lukáš Zdražil
vědecký pracovník
VŠÚ CATRIN UP

V mé každodenní práci se AI stala nepostradatelným nástrojem. S nástupem ChatGPT je můj vědecký pracovní postup efektivnější. Používám ho nejen pro vyhledávání literatury a korekci jazyka, ale také pro hloubkové diskuze, které se neustále zlepšují. Proto považuji AI za neoddělitelnou součást moderního výzkumu.

Jan Dygrýn
zástupce vedoucího, Institut aktivního životního stylu
FTK UP

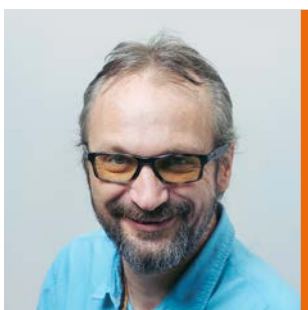
Nejvíce využívám ChatGPT od společnosti OpenAI. Využívám placenou verzi (20 USD měsíčně), a tak mám přístup k nejaktuálnějšímu vydání. Pomáhá mi to zejména při psaní akademických textů v anglickém jazyce. Nedávno spuštěná verze o3-mini-high představuje výrazný skok vpřed. Po formální stránce se i díky AI vyrovnáváme odborníkům, kteří jsou rodilými mluvčími. Co se týče obsahu, je to však stále na nás, neboť AI často generuje nepřesné informace. Otázka je, jak dlouho.

Daniel Pospíšil

doktorand, asistent na katedře klinického právního vzdělávání a rozvoje profesních dovedností, advokát PFUP

Umělá inteligence se stala nedílnou součástí mého profesního i osobního života. Ve své advokátní praxi a akademické činnosti ji dlouhodobě využívám k analýze rozsáhlých dokumentů, zefektivnění vyhledávacích procesů a automatizaci rutinních úkolů. Při cestování se stává všestranně vzdělanou průvodkyní či individuální lektorkou cizích jazyků. Možnosti využití umělé inteligence jsou rozsáhlé a rozmanité. Při jejím používání je však nezbytné připomenout si důležitost kritického myšlení – například při ověřování jejích výstupů.

Ota Blahoušek

*proděkan pro vnější vztahy
PřFUP*

Často pracuji s obrazovými daty – pravidelně využívám funkce a nástroje spojené s AI při přípravě a úpravách obrázků i videí. Jsou dnes běžnou součástí špičkového softwaru od renomovaných výrobců. Pomáhají při generování obsahu, ale i při retuších a čištění obrazu či zvuku. Výrazně usnadňují a zlevňují jak proces postprodukce, tak technické požadavky při pořizování zdrojových materiálů. Dnes již není problém nahrát rozhovor s vědcem v hlučném prostředí laboratoře a následně vyčistit zvukovou stopu pomocí nástroje, který využívá principy AI „na jedno kliknutí“. Nemá cenu před těmito možnostmi zavírat dveře, ale musíme se je naučit využívat ku prospěchu.

Filip T. Krejčí

*vedoucí katedry hudební výchovy
PdFUP*

AI používám ne denně, ale docela často, téměř denně. Používám placenou verzi ChatGPT a neplacenou verzi Perplexity. AI používám zejména ke třídění veřejně dostupných dat. To je právě práce, pro kterou si představuji AI ke zjednodušení práce už nyní. V budoucnu si ji představuji k hlasovému ovládní domácnosti či mobilu v češtině. Kde si ji naopak nepředstavuji, je umělecká a jiná tvůrčí činnost, protože to je činnost, jejíž důležitou součástí je lidský vklad (postojový, hodnotový a emoční) při samotném procesu vzniku. Kultura je vše lidské. AI, která „tvorí“ umělecký obsah, nedělá nic jiného, než že kopíruje již existující umělecký obsah – sdělení.

Jarmila Stanková

*odborná asistentka, Ústav
molekulární a translační medicíny
LFUP*

AI je za mě velký pomocník, ale i budoucnost analýzy velkých dat. Co se týče nejznámější verze ChatGPT, využívám ji k pomoci s textem – abstrakty, titulky, návrhy korekce či vylepšení textů. Vždy potom ale použiji poslední verzi, která je editovaná mnou, a snažím se, aby nebyl použit styl vyjadřování, který mi není blízký. Zajímavější pro mě ale je použití hlubokých neuronových sítí pro analýzu obrazových dat, na toto téma máme i společnou publikaci s kolegy z ČVUT a ve spolupráci pokračujeme dál.

8 fakult
1 univerzita

Předpremiéra filmu Frankofonní destinace: Česko. Na FF UP se jí zúčastnil velvyslanec Francie

Do prostor Univerzity Palackého zavítal nový velvyslanec Francie v ČR Stéphane Crouzat. Navštívil olomouckou předpremiéru dokumentárního filmu, svou návštěvou poctil mimo jiné i katedru romanistiky FF UP. Našel si čas také na studenty a učitele Česko-francouzské sekce Slovanského gymnázia.

Stéphane Crouzat zhlédl ve filmovém sále Uměleckého centra UP předpremiéru dokumentárního filmu Frankofonní destinace: Česko. Díl, který televize TV5 Monde natáčela před nedávnem i v Olomouci, představil Jan Zatloukal, ředitel Francouzského centra UP. „Populární cestopisná sé-

rie Destination Francophonie seznamuje statisíce diváků s frankofonními místy, příběhy a osobnostmi po celém světě. Když za mnou přišel Bruno Girardeau s informací, že se bude natáčet díl věnovaný Česku, a zeptal se mě, zda bych nechtěl dělat průvodce po Olomouci, neváhal jsem ani vteřinu. Nabídku jsem vnímal jako obrovskou příležitost nejen ke zviditelnění všech frankofonních institucí a ohromné práce, kterou odvádějí, ale hlavně jako šanci ukázat naši krásnou Olomouc frankofonním divákům všech kontinentů od Québecu přes Afriku až po Tahiti,“ uvedl ředitel Francouzského centra UP.

V epizodě věnované České republice může divák obdivovat Prahu, Brno, Slavkov, Olomouc, navštíví i několik míst spjatých s literaturou a česko-francouzskými kulturními vztahy: Petrkov Bohuslava Reynka a Suzanne Renaud a Myslechovice a Cholinu básníka a exulanta Jana Čepa.

Během první návštěvy UP zavítal Stéphane Crouzat i do prostor katedry romanistiky FF a Francouzského centra UP, kde s vyučujícími hovořil o situaci francouzštiny v České republice, vzájemné spolupráci ve vzdělávání a vědě i o dalších možnostech rozvoje. (map)

Fakulta tělesné kultury chce posílit přípravenost dětí na podmínky současného světa

Nedostatek pohybové aktivity a nadměrné sezení, sledování nevhodného obsahu, sociální izolace nebo kyberšikana. Nejen na tato rizika spojená s nezdravým používáním digitálních technologií a komplexní

rozvoj odolnosti dětí vůči nim se pod hlavičkou projektu ReDiKid: Odolné dítě v digitálním světě zaměřuje multidisciplinární tým vedený vědci z Fakulty tělesné kultury UP. Výstupy čtyřletého projektu financovaného z Operačního programu Jan Amos Komenský najdou uplatnění v oblasti vzdělávání, legislativy a prevence rizikového chování.

Výzkumné aktivity, které mají posílit fyzickou, psychickou a sociální připravenost dětí na měnící se podmínky současného světa, cílí zejména na děti ve věku 9–11 let. „Jde o kritickou fázi vývoje, kdy děti začínají intenzivně využívat digitální technologie, což významně ovlivňuje jejich digitální gramotnost, sociální interakce i chování online. Navíc v tomto věku začíná docházet k zásadním psychologickým a kognitivním změnám, které formují jejich schopnost reagovat na digitální výzvy a rizika,“ vysvětlila hlavní řešitelka projektu Jana Pelclová,

profesorka Institutu aktivního životního stylu FTK.

„Naším cílem je nejen teoreticky uchopit fenomén odolnosti dětí, ale také získat nové poznatky zaměřené na vztahy mezi odolností a rizikovým chováním, analýzu vnějších a vnitřních faktorů, jako jsou pohybové chování, digitální gramotnost a školní prostředí. Provedeme také laboratorní šetření psychofyziologických aspektů resilience, tedy schopnosti překonávat nepříznivé situace, a ambulantní sběr dat, který umožní získat jedinečné poznatky o chování jedinců v přírodních podmínkách a vlivu digitálních médií na jejich psychickou odolnost,“ dodala.

Jádro řešitelského týmu tvoří vědci z FTK, podílejí se i odborníci z pedagogické a filozofické fakulty a také dalších tuzemských i zahraničních škol, například Masarykovy univerzity či Yale University. (vim)

Vědci z přírodovědecké fakulty a USA pomocí genetického inženýrství zvýší odolnost vojtěšky

Na zvýšení odolnosti vojtěšky vůči chladu, suchu a zasolení půdy je zaměřen nový výzkumný projekt katedry biotechnologií přírodovědecké fakulty, ve kterém vědci pod vedením Jozefa Šamaje využijí nejnovejší poznatky z oblasti genetického inženýrství. Olomoučtí odborníci budou spolupracovat se skupinou Tibora Pechana, která působí na Mississippi State University v USA.

Vojtěška je významnou plodinou, protože zabraňuje erozi půdy, zlepšuje její úrodnost a pomáhá snižovat kontaminaci podzemních vod. Zároveň poskytuje píce i vysoce kvalitní proteiny a výživové doplňky pro lidskou výživu, jelikož obsahuje cenné antioxidanty, minerály, enzymy a vitamíny. Díky symbióze s půdními bakteriemi rodu *Sinorhizobium* dokáže vojtěška absorbovat velké množství atmosférického

dusíku. Půdu tak obohacuje o tento důležitý chemický prvek, což snižuje použití průmyslových hnojiv nepříznivě zatěžujících ekosystém.

Mění se klimatické podmínky, sucho, rostoucí množství soli v půdě a nízké teploty ale mohou tyto výhodné vlastnosti vojtěšky výrazně omezit. Vědci se proto rozhodli, že pomocí genetického inženýrství zvýší odolnost vojtěšky.

„Chceme odhalit funkční mechanismus, jakým signalizace stresových podnětů z vnějšího prostředí, konkrétně stresem indukovaná mitogenem aktivovaná protein-kinasa (SIMK), ovlivňuje vytváření průduchů u listů, a tím také produkční parametry vojtěšky. Pomocí genetického inženýrství zaměřeného na SIMK pak budeme moci zvýšit odolnost vojtěšky vůči chladu, suchu a zasolení půdy,“ uvedl Jozef Šamaj.

Vědci při práci využijí moderní technologie editace a modifikace genů pomocí CRISPR/Cas9, RNA interference a nadexprese, fenotypizaci, multi-omické metody a pokročilou mikroskopii. (cho)

Fakulta zdravotnických věd hostila v úvodu roku zahraniční studenty

Stává se pomalu tradicí, že začátek roku je na fakultě zdravotnických věd spojený s návštěvou studentů z americké University of Nebraska at Kearney. Další zahraniční hosté pak zavítali na čtvrtý ročník Zimní školy fyzioterapie a ergoterapie.

Po roce se FZV stala opět hostitelem studentek ošetřovatelství z nebraské univerzity. V prvním lednovém týdnu jich do Olomouce dorazilo čtrnáct, pro drtivou většinu z nich šlo přitom o první návštěvu Evropy. Program sestavili zástupci fakulty

s kolegy z partnerské Fakultní nemocnice Olomouc a Nemocnice Šumperk tak, aby byla zastoupena teoretická a praktická část a rovněž exkurze. „Organizace této náročné akce probíhala několik měsíců a zahrnovala online setkání s kolegy z Nebrasky i koordinaci z naší strany,“ popsala za organizátory přednostka ústavu ošetřovatelství Daniela Bartoníčková.

Americké studentky opouštěly Olomouc plně nadšené a nových zážitků. „Bylo skvělé dostat se během stáže na oddělení, na

kteřá jako studentka nemám zatím v Americe přístup. Doslova mě ohromil urgentní příjem. Bylo skvělé sledovat ten provoz, líbí se mi systém přijímání pacientů u vás,“ popsala studentka s českým příjmením Carol Homolka. „Naše rodina tu má hluboké kořeny. Když jsem se dozvěděla, že je možnost navštívit jako studentka Českou republiku, neváhala jsem ani na chvíli,“ řekla Carol Homolka.

Více než třicet hostů z Islandu, Španělska, Bulharska a Slovenska pak přivítali organizátoři čtvrtého ročníku Zimní školy fyzioterapie a ergoterapie. Studenti a akademici se během týdenního pobytu zapojili do praktických workshopů nejen z oblasti diagnostiky, psychosomatiky a terapeutických metod, ale dominantním zaměřením celé školy byla interdisciplinární spolupráce. Součástí programu byla i exkurze v Sanatoriích Klimkovic. „Po předchozích ročnících si čím dál tím více uvědomujeme benefity, které tento druh aktivity přináší. Participanti, ať už z řad studentů či akademiků, mají možnost si na tomto fóru vyzkoušet reálnou interdisciplinární, ale i interkulturní týmovou spolupráci, která rozvíjí jejich další dovednosti v oblasti zdravotnictví,“ uvedla za pořádající Ústav klinické rehabilitace FZV UP Petra Gaul Aláčková. (dkr)

8 fakult
1 univerzita

Medici uspěli v prestižní soutěži v simulační medicíně

Nelehké úkoly čekaly na účastníky národního kola prestižní mezinárodní soutěže v simulační medicíně SimUniverzity 2024, které hostila Masarykova univerzita. Jako třetí nejlepší se s nimi popasovala čtveřice studentů Lékařské fakulty UP ve složení Veronika Vašířová, Soňa Gáborová, Hamid Afzaly a Marek Teleky.

V úvodu se týmy musely vypořádat s pacientem po polytraumatu a s tachyarytmií, což vyžadovalo rychlou orientaci v aktuální situaci a efektivní spolupráci. Dokonale zvládnutí pediatrických postupů a citlivý přístup si pak žádala péče o dítě v septickém šoku v kole druhém. Vyvrcholením byl realistický a velmi náročný scénář, kdy účastní-

ci museli podle protokolů ALS resuscitovat pacienta v shockable rytmu, zatímco je rozptyloval další pacient vyžadující péči. Závěrečné kolo tak prověřilo i schopnost efektivní komunikace a spolupráce pod tlakem.

„Atmosféra byla nesmírně povzbudivá, mezi týmy nepanovala rivalita a bylo vidět, že si ten den každý náramně užil. Nesmírně obohacující byly debriefingy, ze kterých jsme si hodně vzali do naší budoucí lékařské praxe,“ poznamenal člen olomouckého týmu Hamid Afzaly.

„Studenti, kteří se této soutěže zúčastnili, si zaslouží obrovský obdiv. Bylo to pro ně vykročení z komfortní zóny. Všechny získané zkušenosti a vědomosti se jim budou

hodit v jejich profesním životě. Naučili se pracovat v týmu, pod tlakem, museli aplikovat své teoretické znalosti v praxi,“ dodala Vendula Drietomská, lékařka oddělení urgentního příjmu, která společně s primářem Vladislavem Kutějem mediky na soutěži připravovala.

Úspěšným studentům i jejich vyučujícím osobně poděkoval za reprezentaci a šíření dobrého jména fakulty děkan Milan Kolář. „Velmi vám gratuluji k vašemu umístění a děkuji za to, že jste při takové významné události ukázali, jak kvalitní máme studenty a že jsme kvalitní fakulta. Já i celé vedení jsme na vás hrdí,“ uvedl při neformálním setkání. (Čap, vim)

Nově zvolenému senátu právnické fakulty předsedá Klára Hamuláková

Celkem sedm nováčků pracuje v Akademickém senátu Právnické fakulty UP. Výrazné obměny po senátních volbách doznala studentská kurie. Senát bude v novém složení jednat následující tři roky. Předsedat mu bude Klára Hamuláková z katedry soukromého práva a civilního procesu,

místopředsdkyní byla zvolena Klára Žáková, studentka 4. ročníku magisterského programu Právo a právní věda.

Na post předsedy senátu byl na ustavujícím zasedání vedle Kláry Hamulákové navržen Michal Bartoň z katedry ústavního práva. Samotné volbě předcházela debata o směřování senátu v nadcházejícím funkčním období. Michal Bartoň nabídl své zkušenosti z vedení fakultního senátu, který řídil pět funkčních období v řadě. Klára Hamuláková představila v krátké prezentaci své čtyři základní cíle. „Ve vztahu k akademické obci bych chtěla zvýšit zájem studentů a akademiků o dění na fakultě, s vedením fakulty chci vést intenzivní dialog, uvnitř senátu podpořím konstruktivní a efektivní diskuzi a současně bych ráda posílila zapojení fakulty do celouniverzitního a mimouniverzitního dění,“ shrnula Klára Hamuláková, která je i členkou Akademického senátu UP.

O křeslo místopředsedy se ucházela pouze studentka Klára Žáková.

„Děkuji všem, kdo mi dali hlas. Hlavně bych ale chtěla poděkovat dosavadnímu předsedovi Michalu Bartoňovi za práci, kterou pro senát odvedl. A pevně doufám, že v případě, kdy si nebudu něčím jistá, se na něj budu moci obrátit pro radu. Budu se snažit vést senát tak, jak jsem vám slíbila. Udělám pro to maximum,“ řekla Klára Hamuláková. První, kdo gratuloval ke zvolení nové předsdkyní a místopředsdkyní, byl děkan Václav Stehlík. „Oběma dámám blahopřeji. Současně si cením ochoty vás všech patnácti senátorů pracovat pro fakultu. Víím, že práce v senátu je časově náročná. Těším se na spolupráci s vámi.“

Volby do Akademického senátu Právnické fakulty UP se konaly v listopadu na platformě volby.upol.cz. Funkční období současným senátorům skončí na podzim 2027. (eha)

Institut přispěje k poznání osobnosti, díla a odkazu Maxe Josefa Metzgera

Novým výzkumným pracovištěm Cyrilometodějské teologické fakulty UP je Institut Maxe Josefa Metzgera pro dialog a smíření. Jeho posláním je přispět k hlubšímu poznání osobnosti, díla a odkazu německého kněze, který byl za své myšlenky a vize za druhé světové války popraven. Výzkum se zaměří také na Metzgerovu komunitu Societas Christi Regis, která působila na Moravě, či na osobnost a dílo teologa Johannese Oesterreichera, teologa a průkopníka židovsko-křesťanského dialogu, který je spojen i s Olomoucí a s Metzgerovou komunitou spolupracoval. Významná část výzkumu se bude věnovat tématům dialogu a smíření vycházejícím nejen z Metzgerových ekumenických, pacifistických a proevropských myšlenek.

„Není nás mnoho, kdo se dílu a odkazu M. J. Metzgera věnuje, ale i v souvislosti s dokončeným procesem jeho beatifikace tento počet roste. Byl bych rád, kdyby

se kolem institutu podařilo vytvořit mezinárodní tým, který bude přicházet se zajímavými projekty. Je tu potenciál pro spolupráci s kolegy z mnoha různých oblastí, mimo jiné historie, psychologie, sociologie a dalších,“ uvedl ředitel institutu Lubomír Žák, který se dílem M. J. Metzgera již řadu let zabývá.

Během loňského podzimu navštívil společně s děkanem CMTF Vítém Huškem Metzgerem založený Institut Krista Krále v německém Meitingenu, kde došlo k podpisu smlouvy o převzetí, správě a užívání bibliografického a vzpomínkového materiálu. Fakulta tak do své správy získala cenný archivní materiál, například Metzgerovy osobní listy, deníky, nepublikované rukopisy, vědecké studie týkající se jeho osoby a díla nebo knihy a brožury věnující se počátkům ekumenismu a křesťanského pacifismu.

Se zřízením Institutu Maxe Josefa Metzgera pro dialog a smíření jako nového vý-

zkumného pracoviště fakulty při katedře systematické teologie souhlasil v závěru minulého roku akademický senát fakulty i velký kancléř Josef Nuzík. (vim)

Hudbu k opeře Pinocchio zkomponovali skladatelé z pedagogické fakulty

Skladatelé Vít Zouhar a Tomáš Hanzlík z katedry hudební výchovy Pedagogické fakulty UP zkomponovali na zakázku pro Jihočeské divadlo v Českých Budějovicích operu Pinocchio, kterou divadlo uvedlo ve světové premiéře. Autorem libreta je umělecký šéf Malého divadla David Košťák.

Známy příběh je vyprávěn z opačného úhlu pohledu, než udává předloha. Nejde v něm tedy o loutku, která se touží stát chlapcem, ale o chlapce, z něhož se postupně stává loutka. Pinocchio tentokrát zazářil v ryze hudebně-dramatickém zpracování jako chlapec s nezkrtnou tou-

hou poznat svět a najít si v něm své místo. „Bylo potřeba najít společný klíč. Působivý text je bohatý na poselství a jímavá sdělení. Tragické momenty nabízely vypjaté a naléhavé zpracování, protože příběh Pinocchia a jeho otce lze číst jako dojemně žalostný. Anebo jako cestu plnou neuvěřitelných historek, která je završená nadějí. Právě tato poloha byla našim vodítkem. Byla impulsem k tomu, aby hudební vyprávění příběhu o Pinocchiově bylo, navzdory všem příkořím, radostné. Naším záměrem je po vzoru loutkového divadla, lidových her a pouličních inscenací primárně pobavit publikum. Netušili jsme, jak mnohé motivy válečného řinčení, střelby, násilí a manipulace získají nové významy a mohou dnes zraňovat mnohem více než dříve. Aniž bychom cokoli předvíдали, dali jsme přednost komedii před tragédií. Jsme přesvědčeni, že lehkost očisťuje a působivě může nést i silná sdělení,“ uvedli skladatelé z UP.

Výpravná rodinná inscenace režiséra Petra Haška tak dává spoustu podnětů k přemýšlení o debatě mezi rodiči, prarodiči a dětmi. Její premiérové uvedení na jihu Čech si vysloužilo ovace ve stoje. (map)

Petra Kührová: Důležité pro mě je dělat vědu dobře a s láskou

Na střední škole váhala mezi medicínou a učitelstvím matematiky a chemie, nakonec je z ní teoretická chemička. Ve výzkumné skupině Uhlíkové nanostruktury, biomolekuly a simulace v Českém institutu výzkumu a pokročilých technologií (CATRIN) Univerzity Palackého se Petra Kührová snaží pochopit chování DNA a RNA – molekul, které jsou nositelkami genetické informace. Pomocí molekulárně dynamických simulací modeluje interakce mezi atomy v těchto biomolekulách a snaží se pochopit jejich strukturu a biologické funkce.

Magisterské studium učitelství matematiky a chemie pro střední školy na Univerzitě Palackého sice dokončila, už během něj ale začala pošilhávat po teoretické chemii a oboru věnovala nejen di-

plomku, ale i doktorské studium. Nyní už je důležitou členkou týmu, který v popisu chování nukleových kyselin patří mezi světové lídry a kvalitu simulací posouvá stále dopředu.

„Teoretická chemie mi dává velkou flexibilitu. Jedinou podmínkou je mít připojení k internetu, jinak můžu pracovat kdekoliv. Díky tomu mohu práci mnohem lépe skloubit s rodinným životem,“ objasnila vědkyně. Nicméně dobře ví, že její kolegyně v jiných oborech takové štěstí mnohdy nemají. I proto je aktivní v mezinárodní skupině FemCOSY, která podporuje ženy ve vědě.

Dynamické simulace umožňují studovat nejen změny ve struktuře molekul, ale také vliv těchto změn na jejich biologické funkce. Významnou součástí práce Petry Kührové je také sledovat to, jak nukleové

kyseliny interagují se svým okolím, například s nanočásticemi. „Tento výzkum je klíčový nejen pro pochopení základní biologie živých organismů, ale také pro jeho potenciální využití při vývoji nových léčebných postupů. Klíčovou roli v tom hraje i neustále se zlepšující výkon počítačů, kdy využíváme nejen počítačovou infrastrukturu na VŠB – Technické univerzitě Ostrava, ale i v rámci EuroHPC,“ uvedla vědkyně, která má za sebou zahraniční stáže v Cambridge a ve Washingtonu.

V souvislosti se svým výzkumem nesní o velkých cenách ani člancích v prestižních časopisech, i když i ty na svém kontě má. „Důležité je pro mě dělat vědu dobře a s láskou, aby mě to bavilo. Prostě nedělat práci pro práci, ale mít radost z toho, když na něco přijdeme.“

text: Šárka Chovancová
foto: Ladislav Chytka

věda

Přírodovědci pomáhají s výstavbou obří soustavy dalekohledů ve Španělsku a Chile

Na chystané výstavbě soustavy více než 60 dalekohledů ve Španělsku a Chile se významně podílí odborníci ze Společné laboratoře optiky, společného pracoviště Univerzity Palackého a Fyzikálního ústavu AV ČR, Astronomického ústavu AV ČR a Univerzity Karlovy. Čeští vědci a technici zajistili výrobu velmi přesných zrcadel a různých pohyblivých částí teleskopů. Díky mezinárodní spolupráci vznikne nejvýkonnější observatoř pro astronomii záření gama na světě, která pomůže vědcům řešit složité otázky astrofyziky.

Vědci pomocí soustavy teleskopů například získají více informací o černých dírách, budou pátrat po temné hmotě, odchylkách od Einsteinovy teorie relativity či se budou snažit pochopit původ a úlohu kosmických částic.

„Hlavní přínosy českých partnerů tohoto projektu spočívají ve vývoji technologií, odborném know-how a výrobě klíčových komponent. Čeští vědci a technici se podí-

leli na návrhu a stavbě komponent velkých teleskopů LST, které pokrývají nižší energetický rozsah gama záření. Náš příspěvek zahrnoval vývoj systémů zaměřených na optiku, mechaniku a ovládání teleskopů, přičemž ČR měla a bude mít významný podíl zejména na optických částech,“ uvedl Miroslav Pech ze Společné laboratoře optiky.

Tuzemští odborníci se také zapojili do vývoje a testování malých teleskopů SST-1M, které jsou určeny pro pozorování nejvyšších energií gama záření. Český tým se soustředil na optickou kalibraci a inovace v konstrukci a montáži těchto teleskopů. Naše země přispěla výrobou precizních optických prvků, jako jsou zrcadla a další optické systémy splňující nejvyšší požadavky na kvalitu povrchu a odrazivost.

Vědci se v tuzemských laboratořích zaměřili také na vývoj tenkých optických vrstev, přípravu povrchů zrcadel, metodiku charakterizace a měřicí mechanismy optických prvků. Navíc poskytli odborné kapa-

city pro testování a certifikaci komponent v oblasti optiky, mechaniky a elektroniky. Významný podíl mají rovněž v oblasti atmosférického monitoringu, který je klíčový pro správnou interpretaci měření gama záření, a při výběru kandidátských míst pro budování observatoře.

„Výroba zrcadel, mechanických součástí a další klíčové technologie vyvinuté v ČR odpovídají přísným požadavkům na stabilitu a přesnost v extrémních podmínkách. Český přínos k vývoji optických systémů a technologií pro teleskopy SST-1M a LST byl zásadní pro realizaci projektu CTA na světové úrovni,“ podotkl Miroslav Pech.

Cherenkov Telescope Array Observatory má být největší a nejvýkonnější observatoř pro astronomii záření gama na světě s energetickým rozsahem 20 GeV – 300 TeV. K pokrytí širokého energetického rozsahu bude CTAO využívat tři typy dalekohledů: velké dalekohledy (LST), střední dalekohledy (MST) a malé dalekohledy (SST).

Univerzitu v příštích čtyřech letech povede Michael Kohajda

Novým rektorem Univerzity Palackého se stane právník Michael Kohajda. V tajné volbě o tom rozhodl Akademický senát UP. Po jmenování do funkce prezidentem republiky povede docent Michael Kohajda univerzitu v následujících čtyřech letech, od 1. května 2025 do 30. dubna 2029.

O hlasy čtyřiaadvaceti senátorů a senátorek se ucházelo šest kandidátů na funkci rektora UP: rekreolog Ivo Jirásek z FTK, právník Michael Kohajda z PF, fyzik Jakub Navařík z CATRIN, fyzik Tomáš Opatrný z PĚF, gynekolog, porodník, genetik a současný rektor Martin Procházka a psycholog a kněz Peter Tavel z CMTF. Během lednového volebního zasedání AS UP v pětinutových projevech seznámili senáto-

ry a senátorky se svými představami, kudy by se UP měla v dalších letech ubírat, poté v devadesátiminutové rozpravě odpovídali na položené dotazy.

Kandidát na nového rektora byl zvolen ve druhém kole. Akademický senát UP se rozhodl mezi právníkem Michaelem Kohajdou, který v prvním kole získal devět senátorských hlasů, a fyzikem Tomášem Opatrným, pro něhož hlasovalo osm senátorů a senátorek. Ve druhém kole volby Michael Kohajda obdržel čtrnáct hlasů. Ke zvolení bylo podle stanovených pravidel potřeba minimálně třináct hlasů.

„Děkuji velmi za vaše hlasy, děkuji všem, kteří mě podporovali. Doufám, že vás nezklamou. Stávajícímu rektorovi Mar-

tinu Procházkovi děkuji za vše, co pro univerzitu vykonal,“ řekl Michael Kohajda bezprostředně po oznámení výsledku.

Senát svou volbou navrhuje zvoleného kandidáta ke jmenování prezidentu republiky. Výsledky voleb a protokol o volbě kandidáta na funkci rektora UP, jak se volební akt oficiálně nazývá, včetně podkladů na jmenování pak předává předsedkyně Akademického senátu UP ministru školství.

V novodobé éře obnovené olomoucké univerzity stálo v jejím čele od roku 1946 třináct rektorů a dvě rektorky. Michael Kohajda bude šestnáctým v řadě. Řídit bude univerzitu, na níž pracuje víc než čtyři tisíce zaměstnanců a na jejíchž osmi fakultách studuje zhruba dvacet tři tisíc studentů.

text: Martin Višňa
foto: Jakub Čermák

portrét

Kateřina Bouchalová
Profesorka pediatrie: Jen malý
kamínek do mozaiky

Kateřina Bouchalová (* 1970)

Profesorka pediatrie, zástupkyně přednostky Dětské kliniky Lékařské fakulty UP a Fakultní nemocnice Olomouc pro výuku a vedoucí lékařka tamní revmatologické ambulance, původem z Brušperku na Frýdecko-Místecku. Studium Všeobecného lékařství absolvovala na LF UP v roce 1994. Po promoci začala pracovat v nemocnici v Šumperku. Od roku 2001 působí na Dětské klinice LF UP a FNOL, podílí se na výuce mediků a odborně se zaměřuje na dětskou revmatologii a osteologii, dříve pracovala ve zdejší Laboratoři experimentální medicíny. Je autorkou téměř pěti desítek původních a přehledových prací, podle databáze Scopus má její H-index hodnotu 11. Mezi její záliby patří nejrůznější aktivity s rodinou, sport (kolo, plavání, lyže), literatura (beletrie i odborná), také se zajímá o léčivé rostliny a ráda navštěvuje olomoucké sbírkové skleníky.

Z éry invalidů do éry atletů se díky rozvoji cílené biologické léčby v posledních třech desetiletích posunula terapie revmatických potíží. Na mezinárodních výzkumech v této oblasti se podílí i Kateřina Bouchalová z Dětské kliniky Lékařské fakulty UP a Fakultní nemocnice Olomouc, která shodou okolností obléká bílý plášť také tři dekády a před nedávnem byla jmenována profesorkou v oboru Pediatrie.

„Dřívější léky pacientům pomáhaly jen omezeně a měly často nesmírné vedlejší účinky. Rozvoj biologické léčby znamenal revoluci, s moderními léky můžeme cílit přímo na podstatu nemoci, nejen potlačovat její projevy. Medikům ve výuce uvádím příklad dětského pacienta, který trpěl závažnou revmatickou nemocí a nebyl schopen aktivního života. Dnešní pacienti mohou běžně chodit do školy, věnovat se koníčkům nebo sportovat. Podmínkou ale je spolupráce a snaha o zdravý životní styl,“ vysvětluje Kateřina Bouchalová.

Výzkumně se v rámci dětské revmatologie a osteologie zabývá především závažným autoimunitním onemocněním zvaným systémový lupus erythematoses, které postihuje různé části těla a mezi pacienty lze těžko najít dva se stejnými projevy, a neinfekčním zánětem kostí – chronickou multifokální rekurentní osteomyelitidou. Toto velmi vzácné onemocnění ještě před několika lety nemělo dokonce ani klasifikační a diagnostická kritéria či terapeutická doporučení. „Práce našeho pracoviště je jen malým kámenkem do mozaiky, která se rodí v mezinárodní spolupráci,“ podotýká.

Lékařkou chtěla být rodačka z Brušperku od dětství, zájem si upevnila díky učitelům na základní škole a gymnáziu. „Na gymnáziu v Ostravě-Zábřehu se mi dostalo naprosto exkluzivního vzdělání v přírodních vědách. Měli jsme vynikající kantory na matematiku, biologii nebo chemii, tedy předměty, které byly třeba k přijímací zkoušce na medicínu. I na fakultě jsem se ze začátku do některých předmětů nemusela moc učit. Anatomie ale byla opravdu těžká.“

O zaměření na pediatrii jako studentka nepřemýšlela, obor se jí zdál příliš rozsáhlý. Nejraději by pracovala na dermatologii, po promoci však nastoupila v šumperské nemocnici. „Sloužila jsem na dvou odděleních, hematologicko-transfuzním a dětském. Tam jsem zjistila, že je to obor krásný a že mě vlastně baví. Hodně jsem se toho naučila,“ říká. V Šumperku, kde začala svoji lékařskou kariéru i několik jejích spolužáků, působila až do přelomu tisíciletí.

Tehdy jí přednosta olomoucké Dětské kliniky Vladimír Mihál nabídl místo a začala se v Laboratoři experimentální medicíny, základu pozdějšího Ústavu molekulární a translační medicíny, věnovat doktorskému studiu zaměřenému na prediktivní medicínu. „Velkou oporou mi vedle profesora Mihála a vedoucího laboratoře Mariána Hajdúcha byl Radek Trojanec. Naučil mě laboratorní metody, které se při výzkumu používaly, já ho zase učila věci z klinické medicíny. Bylo to pro mě důležité období,“ dodává Kateřina Bouchalová s tím, že revmatologie,

„Opravdu jsem nesmírně vděčná každému, kdo mě něčemu naučil.“

na kterou se později specializovala, patří k prvním oborům, kde se cílené léčebné metody začaly používat.

V té době již společně s manželem, přednostou Ústavu klinické a molekulární patologie, kloubila práci s péčí o dvě děti. „Vyjžděli jsme i do zahraničí, jen jsme to museli dobře naplánovat. Já i manžel jsme byli aktivní účastníci významného světového kongresu, dceru jsem v té době kojila. Dopředu jsme si v programu zakroužkovali, co koho zajímá, a prostřídali jsme se. Jeden z nás byl v kongresovém sále, zatímco druhý korzoval s miminkem po parcích,“ vzpomíná s úsměvem profesorka.

S rodinou se pojí i řada aktivit, kterými tráví čas, když na sobě nemá bílý plášť. Společně například vyrážejí do přírody, na tábory. Vztah k přírodě a zejména květinám má již od dětství, kdy pomáhala

la v zahradě rodičů a o prázdninách v zahradách a sklenících stanice mladých přírodovědců v Jeseníku. „Jeden z mých snů, který se nejspíš nesplní, je mít pěkný subtropický skleník. To bychom ale s manželem při našich profesích nezvládali,“ přemýšlí s tím, že se aspoň chodí nechat pohltit barvami a vůněmi do sbírkových skleníků Výstaviště Flora.

Další její velkou zálibou je sport, pochroumané koleno by mohlo vyprávět. Kolo, plavání, lyže... Jako zdravotní dozor šumperského oddílu akrobatického lyžování, kde trénoval pozdější olympijský vítěz Aleš Valenta, si vyzkoušela i některé skoky. „Jen na trampolíně, na můstek bych si netroufla,“ přiznává Kateřina Bouchalová, pro kterou i toto byly zajímavé zkušenosti do života. „Opravdu jsem nesmírně vděčná každému, kdo mě něčemu naučil.“

Jana Hájková

maminka jedné z patientek

Katka Bouchalová je skvělá žena, která miluje život, lidi, přírodu, sport, umění, hudbu, smích. Její přístup k pacientům je charakterizován vysokou odborností, vstřícností a obětavostí, což ji činí vynikajícím lékařem a člověkem. Přestože je velice pracovně zatížena, vždy si najde čas na své pacienty mimo ordináční dobu a pracoviště, kde se stává z lékařky jejich přítelem. Není pro ni problém s nimi probrat i soukromý život. Katka je člověk plný elánu, humoru, vstřícnosti, ochoty pomoci. Kéž by po světě chodilo více takových lidí, jako je ona.

Jan Bouchal

manžel, přednosta Ústavu klinické a molekulární patologie LF UP a FNOL

„Katka je éro, ale uříditi ji je občas akrobatické létání!“ To jsem napsal do naší skupiny, kde jí kamarádi gratulovali k profesuře. Nebojí se velkých výzev, ale je to vždy v souladu s naší rodinou. Velmi rádi vzpomínáme, když jsem byl na stáži v Innsbrucku a Katka s půlročním synkem v kočárku jezdila po horských loukách. Později jsme oba měli aktivní účast na konferenci v Texasu, kam s námi letěla půlroční dcerka. Někdy je paličatá, což je ale často přínosem pro její vážně nemocné dětské pacienty! Těším se, čím mě zase překvapí – na akademické půdě to bylo naposled při poděkování v Karolinu.

Univerzita Palackého má nové profesorky a profesory

Mezi osmi desítkami profesorek a profesorů, kteří během prosincového slavnostního aktu v pražském Karolinu převzali z rukou prezidenta ČR Petra Pavla a ministra školství Mikuláše Beka jmenovací dekrety, byla i pětice osobností působících na Univerzitě Palackého.

Jednou z nich je Radmila Švaříčková Slabáková z katedry historie Filozofické fakulty UP. „Je to pro mě čest, ale také závazek vůči kolegyním a kolegům i vůči studentům. Je to popud k tomu, abych na sobě dále pracovala a pomáhala rozvíjet historii jednak jako vědecký obor, jednak jako poznání, které je cenné pro celou společnost. Mám radost, že se mi podařilo rozšířit

řadu žen, jež dosáhly profesorského titulu,“ uvedla. Z filozofické fakulty pochází také další nový profesor Matuš Šucha, který se na katedře psychologie věnuje zkoumání lidského chování v dopravě.

Nejvyššího vědecko-pedagogického titulu dosáhli také Kateřina Bouchalová a Přemysl Falt z lékařské fakulty. Kateřina Bouchalová z Dětské kliniky LF UP a Fakultní nemocnice Olomouc se specializuje na revmatologii a osteologii a je zástupkyní přednostky pro výuku. Přemysl Falt je primářem II. interní kliniky – gastroenterologické a geriatrické LF UP a FNOL a věnuje se zejména terapeutické digestivní endoskopii.

Nově jmenovaného profesora má ve svých řadách také akademická obec pedagogické fakulty. Jiří Dostál z katedry technické a informační výchovy se dlouhodobě podílí na kurikulárních inovacích, mimo jiné byl u ověřování tzv. nové informatiky na základních školách.

Svůj jmenovací dekret převzal v prosinci v Karolinu také Aleš Tichý z Vojenské lékařské fakulty Univerzity obrany, který profesuru úspěšně absolvoval na UP. Všichni zmínění přijali pozvání na neformální setkání, kde jim rektor UP Martin Procházka společně s prorektorkou pro vědu a výzkum Lucií Plíhalovou pogratulovali a popřáli mnoho úspěchů v další práci. (vim)

Cena Michala Ranného pro Vladimíra Havlíka

Performer a konceptuální umělec Vladimír Havlík, jehož domovským pracovištěm je katedra výtvarné výchovy Pedagogické fakulty UP, obdržel Cenu Michala

Ranného za rok 2024. Cenu od roku 1999 vyhlašuje spolek Přátelé Moravské galerie ve spolupráci s Moravskou galerií v Brně. Její návštěvníci se mohou těšit na Havlíkovu intervenci do stálé expozice moderního umění v Pražákově paláci.

Cena Michala Ranného, založená v úctě k památce tohoto významného malíře, je určena českým výtvarným umělcům a umělkyním bez omezení věku a státní příslušnosti. Je oceněním jejich výtvarné práce, která je jak po formální, tak po obsahové stránce zásadním obohacením české vizuální kultury. Zároveň je oceněním jejich díla, které ovlivňuje nastupující generaci umělců.

„Jsem rád, že cena přichází z Brna. Vliv brněnského konceptu byl pro mě zásadní a odnesl jsem si ho do Olomouce, kde od svých osmnácti let žiji,“ uvedl Vladimír

Havlík. O tom, že uvedené ocenění obdrží právě on, rozhodla porota složená z odborníků, ale i členů spolku Přátelé Moravské galerie, jíž předsedala ředitelka Domu umění města Brna Terezie Petišková. Podle ní je k ocenění Vladimíra Havlíka řada důvodů. „Jeho tvorba představuje zvláštní, osobitou kvalitu, která je kontinuálně přítomna na české umělecké scéně od počátku devadesátých let po současnost. Vytváří abstraktní obrazy, meditativní kresby, počítačové tisky. Nejpodstatnější je ale performativní charakter Havlíkova díla, jemný, osobitý humor a nadhled. Ty zároveň bohaté aktivity Vladimíra Havlíka synteticky propojují,“ shrnula. Vladimír Havlík se stane v řadě třináctým držitelem Ceny Michala Ranného, ocenění si převezme na jaře při uvedení intervence (A)I Performer v Pražákově paláci. (map)

David Panáček bude sbírat zkušenosti na Imperial College London

Na prestižní Imperial College London (ICL) bude v příštích měsících působit fyzikální chemik David Panáček z CATRIN Univerzity Palackého. Díky úspěchu v projektové výzvě Marie Curie Fellowship (MSCA) – CZ se zapojí do výzkumu ve skupině vedené špičkovým odborníkem v oblasti vývoje senzorů pro monitoring a studium rostlin Firatem Güderem.

„Na katedře bioinženýrství Fakulty technologické ICL zúročím své znalosti o využití grafenové chemie při vývoji účinných a citlivých senzorů. V tomto případě půjde o senzory, které budou schopny detekovat fyziologické změny v rostlinách způsobené různými druhy stresů, včetně nemocí. Jelikož budu moci spolupracovat s odborníky světového formátu

v tomto oboru, vnímám to jako obrovskou příležitost učit se nové věci od těch nejlepších,“ uvedl David Panáček, který čtrnáctiměsíční pobyt na Imperial College London zahájí počátkem února. Sensory, které se podaří vyvinout, bude následně testovat ve spin-off společnosti AgroBioChem v České republice.

David Panáček je absolventem doktorského studia Materiálová chemie. Již během něj se specializoval na vývoj nových nízkorozměrných nanomateriálů pro biologické a environmentální aplikace, s využitím grafenu, grafenových derivátů či uhlíkových teček. Senzorickým aplikacím se věnoval i během stáže v Katalánském institutu nanověd a nanotechnologií ve Španělsku pod vedením profesora Arbena Merkoçihho. Mezi jeho významné

úspěchy patří spolupráce při vývoji „atomárních antibiotik“ schopných čelit rezistenci bakterií. (srd)

Student právnické fakulty Vasyl Kapustej je laureátem Ceny Jana Opletala

Vasyl Kapustej, absolvent magisterského programu Právo a právní věda na Právnické fakultě UP, se stal laureátem Ceny Jana Opletala. Oceněn byl v kategorii Osobnost do 30 let za občanskou angažovanost. Nejvyšší studentské ocenění v ČR uděluje Stu-

dentská komora Rady vysokých škol společně se spolkem Díky, že můžem.

Ceny Jana Opletala byly za loňský rok udělovány ve třech kategoriích. Celkem bylo nominováno 53 osobností. Vasyla Kapusteje ještě jako studenta navrhla na oce-

nění právnická fakulta, konkrétně děkan Václav Stehlík, a to za pomoc své rodné Ukrajině. Devětadvacetiletému právníkovi se od začátku války podařilo vybrat přes 10 milionů korun, které směřovaly na materiální podporu ukrajinských vojáků i civilistů. Pomáhá dál, pravidelně a vytrvale. „Vasyl Kapustej je svou občanskou angažovaností a nezištnou pomocí druhým vzorem pro mnohé z nás. Jsem velmi rád, že takto jej nevnímá jen naše fakulta a univerzita, ale i hodnotící výbor Cen Jana Opletala,“ řekl po oznámení výsledků Václav Stehlík, děkan fakulty.

„Za ocenění jsem nesmírně vděčný, přijal jsem jej s velkou pokorou. Patří všem, kteří se podílejí na mé dobrovolnické činnosti, včetně právnické fakulty. Děkuji své fakultě za podporu,“ řekl Vasyl Kapustej s tím, že si velmi cení, do jaké skupiny nominovaných se dostal. „Jsem moc rád, že se mezi studenty najde tolik skvělých lidí, kteří jdou ve stopách Jana Opletala či Jana Palacha,“ dodal.

Ceny Jana Opletala se na konci loňského roku vyhlašovaly už podvanácté. Mezi nominovanými měla UP kromě Vasyla Kapusteje ještě Kateřinu Kaprálovou z právnické fakulty a Simonu Konečnou z fakulty zdravotnických věd. (eha)

Ke zlaté medaili z univerzitních her přispěly i olomoucké studentky

Téměř stovka studentů a studentek tuzemských vysokých škol reprezentovala Českou republiku na 32. zimních světových univerzitních hrách v italském Turíně. České výpravě se sice nepodařilo vybojovat tak početnou medailovou sbírku jako na předchozích hrách, minimálně hokejistky ale zanechaly nesmazatelnou stopu v historii českého univerzitního sportu, když v tur-

naji žen vyhrály. Podíl na tom měly i studentky Univerzity Palackého.

Reprezentační výběr, jehož členkami byly Hana Haasová, Dominika Malická a Kateřina Petřeková z fakulty tělesné kultury a Patricie Škorpíková z pedagogické fakulty, ovládl základní skupinu turnaje, v semifinále následně přehrál Slovensko 3:1. Finálový zápas s Kanadou rozhodlo

až prodloužení, když vítězný gól vstřelila Anna Vaničková ze Západočeské univerzity po nahrávce Hany Haasové z FTK.

„Je to skvělý pocit. Kanadanky byly po celý zápas lepší, což bylo vidět i na poměru střel, ale dokázaly jsme se s tím poprat. Bránily jsme dobře a hodně nás podržela naše brankářka, bez ní by to bylo mnohem těžší. Být u rozhodujícího gólu je samozřejmě super,“ zhodnotila finále studentka programu Sportovní specialista – duální kariéra vrcholových sportovců, která na klubové úrovni obléká dres švédského týmu Djurgårdens IF.

Také v řadách mužského hokejového týmu, který na turnaji obsadil 6. místo, si zahráli olomoučtí studenti – Tomáš Hanák, David Lekeš a Joshua Mácha. Jedinou reprezentantkou z UP v individuálních disciplínách byla krasobruslařka Michaela Vrašťáková studující trenérství na FTK. Účast na hrách, kde skončila osmnáctá, bere jako cennou zkušenost.

Kromě historického zlatého úspěchu hokejistek se českým sportovcům v Itálii podařilo vybojovat ještě jednu stříbrnou a tři bronzové medaile. Reprezenční výpravu zorganizovala Česká asociace univerzitního sportu. (vim)

Prestižní výzkum městského života. Podílejí se na něm i vědci z FF UP

Rozmanité aspekty soudobého městského života, zejména ty problematické, které vyvolávají určité obavy do budoucna anebo které určité problémy generují, začali zkoumat s vědci Akademie věd ČR i odborníci z Univerzity Palackého. Na výzkum v projektu s názvem Urbanita: Nerovnost, adaptace a veřejný prostor měst v historické perspektivě společně získali 150 milionů korun.

„Výsledkem naší práce by měla být konzistentní představa o tom, čím si města v minulosti prošla, čemu musela čelit, jakým způsobem tomu čelila a co to všechno pro ně znamená do budoucna. Chceme připravit klasifikaci měst podle typu vlivů, hrozeb, podle druhu zranitelnosti nebo odolnosti. Víme, že některá města jsou na tom nápadně líp, jiná hůř. Chceme pochopit a vysvětlit, proč to tak

je, a nabídnout určitý souhrn receptů pro současnost,“ uvedl Karel Nováček z katedry historie FF UP za část týmu, která se vztahuje k UP. Z celkové získané dotace z Operačního programu Jan Amos Komenský, která čítá 150 milionů korun, obdrží UP částku ve výši 37,5 milionů korun. Kromě vědců z katedry historie filozofické fakulty bude skupina UP zastoupena i katedrou psychologie, katedrou sociologie, andragogiky a kulturní antropologie FF a rovněž katedrou geoinformatiky PřF.

Odborníci se budou věnovat především území České republiky, některé případové studie jsou však i ze zahraničí, a tak se chystají zabývat i městy ve středoevropském kontextu. Tým Karla Nováčka pak do výzkumu přispěje i případovou studii, která se zabývá dlouhodobým po-

hledem na vývoj středověkých měst v severním Iráku. Ve vztahu k časovému období se specialisté dostanou až do doby železné. Zkoumat tak budou prostorové utváření prvních aglomerací městského typu, jejich vzájemné vztahy v různých kooperujících sítích atd. Těžištěm výzkumu však budou mladší období, středověk, raný novověk a 20. století. Projekt je rozčleněn na tři tematické celky, které se dále dělí na řadu dílčích otázek. Na jejich řešení se bude podílet téměř padesát výzkumníků. Přestože je projekt primárně vědecký a lze tak očekávat výstupy především publikační, a to v odborných časopisech či monografiích, veřejnosti nabídne například výstavy, filmy, populární publikace či geografickou aplikaci. Podněty chtějí vědci poskytnout i státní správě a samosprávě. (map)

Dvě trofeje pro dárce krve z fakulty zdravotnických věd

Téměř osmdesát litrů krve a krevní plazmy darovali studenti a zaměstnanci Univerzity Palackého v rámci Soutboje fakult v bezplatném darování krve. Do čtvrtého ročníku akce Vyhrň rukáv se zapojilo více než sto padesát studentů a akademiků. Pořadatel celouniverzitního soubroje, fakulta zdravotnických věd, získal rovnou dvě trofeje.

Vítězství v celkovém objemu darované krve obhájila přírodovědecká fakulta, na druhém místě skončila fakulta zdravotnických věd a na třetím Lékařská fakulta. Co se týče procentuálního zastoupení studentů, vyhrála fakulta zdravotnických věd. Novinkou letošního ročníku byla kategorie Fakulta s nejvyšším procentuálním zastou-

pením z řad zaměstnanců, v níž taktéž vítězila fakulta zdravotnických věd.

Zástupci vítězných fakult si skleněné plakety z Bělé pod Pradědem převzali na pódiu na nádvoří Zbrojnice během předvánočního Punče s rektorem pro zaměstnankyně a zaměstnance UP. Za přírodovědeckou fakultu cenu převzal pedagog a prezident Českého červeného kříže Marek Jukl, za fakultu zdravotnických věd pak děkan Jiří Vévoda a studentská senátorka Hana Mrnušíková.

„Pořád platí, že opravdu každá kapka krve je potřeba pro zdraví a život pacientů. Proto je moc hezké, když na univerzitě pokračuje tradice akcí zaměřených na bez-

příspěvkové dárcovství krve ve Fakultní nemocnici Olomouc,“ uvedl k celouniverzitní soutěži Marek Jukl. (dkr)

jazykové okénko

Zajímalo mě, jak se tento pan robot popasuje třeba s psaním básní milostných. Dejme tomu, že chci teď, ještě než přijde jaro, poslat milostné vyznání nějaké ženě. Ale mám problém: jsem strašně líný člověk a nemám žádné nápady. Takže si sedám k počítači a na příslušných webových stránkách robotovi česky zadávám úkol: „Napiš milostnou báseň pro ženu – o jaru a městu“.

A za zlomek vteřiny to tady je. Jsou to čtyři sloky, cituji třeba tu druhou: „*Jak ta krása kolem nás, tak ty jsi můj svět / a já chci s tebou být na každém kroku. / V těch procházkách ulicemi města, / se mi náhle zdá, že láska je všude kolem nás.*“ To je výborný výsledek: nerýmuje se to, zapomněl jsem to totiž robotovi zadat, ale gramatika je perfektní. Nápadná jsou ta velmi obvyklá slovní spojení, která používáme v milostných vyznáních: *ty jsi můj svět* nebo *na každém kroku*, anebo: *láska je všude kolem nás*.

Dále robot veršuje třeba o *melodiích*, které *společně slyšíme*. A zpívá také, že *každá z nich mi připomene náš polibek, který mi dáváš na ulici plné lidí*. Nápad je to dobrý, protože *melodie* je něco, co k lásce dobře pasuje, ale už se mi moc nelíbí ten *polibek na ulici plné lidí*. Robot prostě věcně kombinuje: *láska rovná se polibky*, *město rovná se plno lidí*. V jiném verši robot veršuje slovy: *nechtě se náš vztah rozkvete*. On totiž dobře ví, že v milostných vyznáních se snese určitý patos, proto tam šoupane částici *nechtě*. Ale slovo *vztah* je zase takové odbornější, schází v něm cosi spontánního: slovo *vztah* se hodí spíš do článku v časopise, třeba právě o vztazích.

A robotova báseň se uzavírá slovy: „*Jaro a město nám dávají novou naději, že naše láska bude žít navždy.*“ Jako člověk dodávám, že *jaro a naděje* spolu samozřejmě těsně souvisí, ale to *město* jako jakýsi garant naděje, že *naše láska bude žít navždy*, je tam asi trochu navíc. Umělá inteligence prostě plní zadání. Avšak co je láska, ta silná, neohraničená, kolísavá, neměřitelná věc, to nikdy nepochopí. Ale pokud jde o tu básničku, musím říct: bravo, robotě!

Co všechno za nás může udělat, vymyslet, napsat umělá inteligence neboli robot, víme. Nebo to aspoň tušíme. Robot je dneska schopen tvořit smysluplné, ba chytré věty, učit se jazyk bleskovým procházením textů, které jsme my lidé napsali a dali na internet. Umí robot taky psát básničky?

Ondřej Bláha
jazykovědec, FF UP

Autorův pořad Okolo češtiny vysílá Český rozhlas Olomouc každé úterý v 9:45 a 14:45.

doctor honoris causa

text: Milada Křížková Hronová
foto: Vojtěch Duda

Univerzita Palackého udělila čestný doktorát Jiřímu Pavlicovi

Hudebník, skladatel, zpěvák a muzikolog Jiří Pavlica se stal čestným doktorem Univerzity Palackého. Titul doctor honoris causa získal za mimořádné zásluhy a tvůrčí přínos v oblasti české a zejména moravské hudby, také za šíření dobrého jména Univerzity Palackého, jejímž je absolventem.

„Jiří Pavlica patří k našim nejvýznamnějším absolventům, jejichž jména velmi rád a s patřičnou hrdostí a úctou zmiňujeme. I když si své hudební vzdělání rozšiřoval dalším studiem v jiných vysokých školách, vždy se k olomoucké univerzitě hrdě hlásil. Vděčíme mu za to, že pomáhá pečovat o dobré jméno naší univerzity,“ uvedl mj. rektor UP Martin Procházka v sále olomoucké Reduty.

Jiří Pavlica vystudoval brněnskou konzervatoř v oboru housle, teorii kultury se

specializací na hudební vědu na Filozofické fakultě UP a skladbu na Janáčkově akademii múzických umění v Brně. Je respektovaný hudební skladatel, muzikolog, zpěvák a houslista. Je také vedoucí osobností souboru Hradištan, průkopník world music a znalec moravského folkloru. Jako spoludramaturg se podílí na Koncertech lidí dobré vůle na Velehradě.

Podle Jiřího Pavlice hudba lidem může přinášet pohazení, poznání i poselství. K těmto třem P přidává ještě pokoru k tradici, ke kořenům a k duchovnímu odkazu hudby, kterou předává dalším generacím.

„Velmi děkuji za poctu, které se mi dostalo a které si velmi vážím. Vnímám ji jako ocenění mého životního snažení přinášet lidem ona už zmíněná tři P a touhu dělat lidí šťastnými, protože šťastný je ten, kdo dělá

šťastnými druhé. Pevně věřím, že jste šťastní se mnou,“ řekl laureát čestného doktorátu Univerzity Palackého.

Součástí programu bylo i jeho krátké hudební vystoupení. Kulturní zážitek ještě umocnila účast a hudební vstup dalšího významného absolventa Emila Viklického, známého jazzového pianisty a hudebního skladatele, jenž od Univerzity Palackého obdržel titul doctor honoris causa předloni. Slavnostní událost doprovodil i smíšený univerzitní komorní sbor Ateneo.

Univerzita Palackého udělila od roku 1990 čestný doktorát pěti desítkám vynikajících domácích i zahraničních osobností, které se v mezinárodním měřítku významně zasloužily o rozvoj vědy, kultury či se jiným způsobem zasadily o prospěch lidstva.

Studenti fotili s Jindřichem Štreitem práci knihovníků

Práci knihovníků včetně toho, co čtenáři běžně nevidí, přibližuje nová publikace Veřejné knihovny v Olomouckém kraji a také stejnojmenná výstava ve Vědecké knihovně v Olomouci (VKOL). Do fotografického projektu se pod vedením proslulého fotografa Jindřicha Štreita zapojili i studentky a studenti Cyrilometodějské teologické fakulty UP.

Cílem publikace a výstavy je ocenit a popularizovat práci knihovnic a knihovníků, kteří kromě uchovávání movitého kulturního bohatství pro budoucí generace a půjčování knih pořádají řadu atraktivních kulturních a vzdělávacích akcí pro veřejnost v daném místě. V Olomouckém kraji funguje 470 veřejných knihoven, které se

ve větší či menší míře podílejí na rozvoji městských a obecních komunit.

S fotoaparátem zamířil Jindřich Štreit do několika knihoven v regionu, k focení ve Vědecké knihovně v Olomouci přizval i své studenty z programu Etika a kultura v mediální komunikaci na CMTF UP, aby si vyzkoušeli focení v terénu v inspirativním prostředí. Do publikace a na výstavu byly vybrány snímky Barbory Hájkové, Inny Isaevy nebo Terezy Dragounové, podíleli se ale i další.

„Pan profesor Štreit dal možnost spolupracovat na focení knihovny svým studentům a já jsem ji okamžitě s radostí přijala, protože jsem v ní viděla unikátní možnost nejen prozkoumat prostory Vě-

decké knihovny a poznat její šikovné zaměstnance, ale především na chvíli stát po boku mistra s fotoaparátem v ruce,“ uvedla Tereza Dragounová.

„Jindřich Štreit je pro mě nejen obdivuhodným umělcem, ale i člověkem, jehož celoživotní práce a umění jsou pro mě velkou inspirací. Fotit vedle něj byla pro mě neuvěřitelná čest. Určitě to bude jedna z mých oblíbených vzpomínek na studentská léta v Olomouci,“ dodala.

Publikaci Veřejné knihovny v Olomouckém kraji bude možné si vypůjčit ve Vědecké knihovně v Olomouci, ale i dalších knihovnách v regionu. Výstavu si zájemci mohou do 12. dubna prohlédnout v Červeném kostele VKOL.

Žijeme mezinárodním humanitárním právem. Bádáme, učíme, vysvětlujeme...

Je čtvrtek 24. února 2022. Médii se šíří jako lavina zpráva o napadení Ukrajiny ruskou armádou. Vypuká válka, veřejnost dychtivě čeká na každou zprávu z fronty. Pouhé čtyři dny nato se koná na Právnické fakultě UP kulatý stůl, za který usedají odborníci na mezinárodní právo. Nabízejí své znalosti právních pravidel týkajících se užití ozbrojené síly a průběhu ozbrojených konfliktů. Poslouchat, dívat se a ptát může každý, setkání je vysíláno živě na fakultním YouTube kanále. Zhlédlo jej přes dvacet tisíc zájemců.

Během několika hodin se tak zkratka CIHOL – Centra pro mezinárodní humanitární a operační právo, které kulatý stůl připravilo a které funguje při právnické fakultě, dostává do povědomí a odborníci z centra vyhledávaným zdrojem informací. Právě veřejnost a média jsou jednou z cílových skupin, kterým se snaží centrum „sloužit“. Jeho lidé do éteru pravidelně poskytují expertní komentáře k aktuálním konfliktům a krizím ve světě.

To je jen malá ukázka z aktivit CIHOLu, které oslavilo pět let formalizované činnosti. Vzniku předcházely roky spolupráce olo mouckých akademiků s Armádou ČR, která je klíčovým partnerem centra. „Nejsem si vědom, že by ve středoevropském prostoru existovalo centrum zaměřené na problematiku práva ozbrojených konfliktů a otázky spojené s bezpečností a užitím ozbrojené síly. Navíc tak úzce propojené s armádou,“ říká Martin Faix, vedoucí centra.

Unikátnost pracoviště nespočívá jen v jeho odborném zaměření, ale také v širokém spektru činností a především lidech, kteří pod jeho hlavičkou tvoří výjimečné výstupy. Jsou to akademici, odborníci z Armády ČR, zejména ze speciálních sil nebo pluku průzkumu, a také řada externích zahraničních spolupracovníků. „Vznik a činnost centra by byla nemyslitelná bez podpo-

ry, které se nám dostává od naší právnické fakulty. Za to jí patří velké díky,“ zdůrazňuje Martin Faix.

Když je řeč o výjimečných výstupech, je potřeba zabrousit do pedagogické činnosti centra. I mezinárodní humanitární právo lze učit zážitkově. Každoročně centrum pořádá ve vojenském prostoru několika-denní operačně-taktické cvičení Camp Peira, kdy studenti a vojáci vystupují z komfortní zóny, učí se v terénu a navzájem si rozšiřují obzory. „Poslední cvičení simulovalo mezinárodní ozbrojený konflikt, který vycházel ze současné situace v Moldávii a Podněstří,“ upřesňuje Martin Faix. Balík pedagogických činností centra je dále naplněn přednáškovými aktivitami a letos je v plánu i speciální letní škola k problematice užití síly v ozbrojeném konfliktu.

Členové centra jsou aktivní také vědecky. Organizují konference, přednáší v zahraničí, pracují na výzkumných projektech. Není výjimkou, že na fakultě zavoní telefon z nejvyšších pater Armády ČR s prosbou o odborné zhodnocení například aktuální politicko-právní a humanitární situace ve vybrané oblasti, klidně i v severním Mosambiku. Nyní má centrum před sebou zatím největší výzkumnou výzvu od svého založení, a to vydání referenční publikace v nakladatelství Oxford University Press v roce 2026. Kniha bude podle Martina Faixe zaměřena na analýzu a shrnutí současného stavu problematiky užití síly v mezinárodním právu.

Byť má CIHOL za sebou „jen“ pět let činnosti, i s tak krátkým časem jeho význam a důležitost roste. „Od založení centra se bezpečnostní situace jen zhoršuje. Byli bychom rádi, pokud bychom mohli ozbrojené konflikty zkoumat jen z teoreticko-historického pohledu. Kdyby války byly pouze minulostí. Ale opak je bohužel pravdou,“ dodává Martin Faix.

CIHOL – Centre for International Humanitarian and Operational Law

Od roku 2019 funguje pod katedrou mezinárodního a evropského práva PF UP. Hlavním partnerem je Armáda ČR.

Členové z PF UP:

Martin Faix (vedoucí), Marko Svčevic, Petr Stejskal, Dalibor Jílek, Pavel Bureš, Ondřej Svaček, Maxim Tomoszek

Členové z Armády ČR:

Otakar Foltýn, zástupci speciálních sil AČR a dalších útvarů

Externí spolupracovníci:

např. Věra Honusková (PF UK), Hennie Strydom, Martha M. Bradley (University of Johannesburg), Agata Kleczkowska (The Polish Academy of Sciences)

Spolupracující organizace:

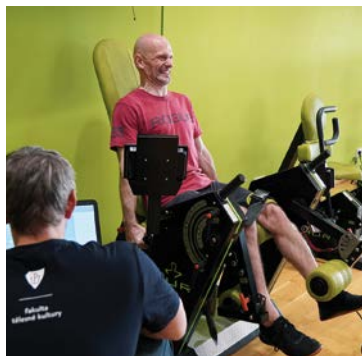
International Committee of the Red Cross, Centrum pro migrační a uprchlické právo (CEMIRELA) – Právnická fakulta UK Praha, Centro studi giuridici europei sulla grande criminalità – Università Degli Studi di Ferrara

Ocenění:

PF UP získala v roce 2020 Cenu Bezpečnostní rady státu za významný přínos v oblasti bezpečnostní politiky České republiky pro rok 2020. Hlavní zásluhu na ocenění měly aktivity CIHOLu.

Armáda, muzeum a univerzita spojily síly, chtějí odolnou Olomouc

Velitel 91. skupiny informačního boje Armády ČR Ivo Zelinka, ředitel Vlastivědného muzea Olomouc Jakub Ráliš a děkan Fakulty tělesné kultury UP Michal Šafář motivovali během února veřejnost k pohybu a zvyšování fyzické zdatnosti. S hashtagy #tvrdejuna a #odolnaolomouc sdíleli na sociálních sítích své pohybové aktivity, přičemž na začátku i na konci měsíce prošli testováním v Aplikačním centru BALUO. Kromě toho si mohli návštěvníci muzea měřit svůj pohyb během prohlídek výstav pomocí krokoměrů a uskutečnila se panelová diskuze o fyzické kondici. „Smyslem bylo mj. ukázat, že k tomu, aby jedinec posunul svoji fyzickou odolnost, není potřeba dělat nic mimořádného. Naopak že stačí opravdu relativně jednoduché a přirozené věci, byť trochu systematicky a s důrazem,“ uvedl Michal Šafář. Iniciativa byla součástí cyklu Fenomén: Obrana, na kterém Vlastivědné muzeum spolupracuje mj. právě s Armádou ČR. (vim)

Kromě toho si mohli návštěvníci muzea měřit svůj pohyb během prohlídek výstav pomocí krokoměrů a uskutečnila se panelová diskuze o fyzické kondici. „Smyslem bylo mj. ukázat, že k tomu, aby jedinec posunul svoji fyzickou odolnost, není potřeba dělat nic mimořádného. Naopak že stačí opravdu relativně jednoduché a přirozené věci, byť trochu systematicky a s důrazem,“ uvedl Michal Šafář. Iniciativa byla součástí cyklu Fenomén: Obrana, na kterém Vlastivědné muzeum spolupracuje mj. právě s Armádou ČR. (vim)

Fischerovský Tomáš Sedláček

O ekonomii, filozofii a proměnách našeho světa i našeho přemýšlení o něm mluvil před publikem v kině Metropol Tomáš Sedláček. Ekonom, filozof a vysokoškolský pedagog byl totiž hostem Univerzity Palackého, který dostal příležitost pronést tradiční výroční přednášku. Tu škola pořádá na počest prvního rektora obnovené olomoucké univerzity Josefa Ludvíka Fischera. (ipu)

Otevřená univerzita

Možnost prohlédnout si všechno na vlastní oči, vyzpat se na podrobnosti a podívat se, jak město, které nese přívlastek „univerzitní“, vlastně vypadá. To jsou důvody, pro které se v poslední lednovou sobotu vydaly tisícovky mladých lidí do Olomouce. Univerzita totiž připravila pro zájemce o studium den otevřených dveří. (ipu)

Animátorka Pavla Baštanová z PdF UP získala několik festivalových uznání

Pavla Baštanová z katedry výtvarné výchovy pedagogické fakulty vytvořila animovaný film O krávi. Dokázala s ním oslovit publikum celého světa, získala například Special Mention v kategorii Trickstar Nature Award na Stuttgartském festivalu animovaného filmu nebo cenu New Swiss Talent na festivalu Fantoche. (map)

Univerzita si připomíná odkaz Josefa Jařaba

Na jeho počest byla přejmenována studentská kolej Šmeralova na kolej Josefa Jařaba. Reliéf s podobiznou jedné z nejvýraznějších postav listopadové revoluce a polistopadové éry na UP byl umístěn na nedaleké olomoucké náplavce a bronzová pamětní deska ozdobila také budovu rektorátu. V edici Paměť UP vyšla kniha Můj přítel Josef Jařab, v níž na profesora anglické a americké literatury, literárního historika a politika vzpomínají jeho přátelé. Připomenutí odkazu emeritního rektora, který zemřel v roce 2023, bylo stěžejním bodem loňských oslav výročí 17. listopadu UP. (ipu)

INTERVIR přinese nová řešení pro prevenci i diagnostiku

Nové pomocníky v boji s virovými a bakteriálními onemocněními má přinést projekt INTERVIR, který odstartoval na UP. Vědci ve spolupráci se soukromými firmami během příštích čtyř let vyvinou a otestují nové materiály pro prevenci a diagnostiku virových a bakteriálních chorob a zaměří se na přípravu levných, účinných a široce dostupných senzorů, které dokáží původce infekcí odhalit.

Úkolem projektu, jenž získal z výzvy Mezioborová spolupráce pro ITI operačního programu Jan Amos Komenský dotaci 63,7 milionu korun, je také podpořit spolupráci akademiků s firmami v Olomoucké aglomeraci a urychlit přenos výsledků do praxe. Vědci z CATRIN Univerzity Palackého budou spolupracovat s kolegy z LF, PdF, FZV a CMTF, komerční sektor zastupuje farmaceutická společnost Farmak a Medic-Progress. (srd)

Ženy ve vědě

Připomenout zásadní úlohu žen ve vědeckém světě a podpořit jejich zapojení do výzkumu je cílem Mezinárodního dne žen a dívek ve vědě. Slaví se 11. února a vyhlášen byl před deseti lety Valným shromážděním OSN. UP letos připravila na počest žen ve vědě několik akcí. V Pevnosti poznání se konala velká panelová debata o postavení vědkyň a jejich práci, na Snídání s vědou si pak ve Studentském klubu vyměňovaly zkušenosti juniorní vědkyně. Zajímavé ženy na univerzitě prezentuje i nový web zenyvevede.upol.cz, který mapuje působení žen na UP v historickém kontextu, přibližuje osudy významných osobností spojených s univerzitou a představuje devět inspirativních vědkyň současnosti. (ipu)

Marta Sýkorová představila Velmi špatné pohádky

Svoji knihu příběhů pro příliš hodné a nerozhodné lidi, jejíž vydání u nakladatelství Malvern podpořil Nadační fond UP, přivítala na světě doktorandka teologické fakulty Marta Sýkorová. Nevšední křty proběhly hned na několika místech, první se uskutečnil už v předvánočním čase na olomouckém Olodvorku, kde originálními pohádkám popřáli mnoho spokojených čtenářů mimo jiné děkan CMTF Vít Hušek a koordinátorka NF UP Katrin Stark. Křest doprovodilo vystoupením duo mimů a autorka knihy se představila i jako hudebnice se svou kapelou Dobrá otázka. (vim)

Ceny pro zaměstnance

Rektor Martin Procházka předal ocenění za neakademickou práci. Devatenáct osobností nominovaly fakulty, vysokoškolský ústav, rektorát a další univerzitní jednotky. Ocenění administrativních, technickohospodářských a dělnických profesí zavedla univerzita předloni při příležitosti 450. výročí založení. „Chceme připomenout a vyzdvihnout nepostradatelnou roli těchto profesí při podpoře vzdělávací a výzkumné činnosti univerzity. Bez přičinění těchto zaměstnankyň a zaměstnanců by univerzita nemohla fungovat,“ řekl rektor UP. (ipu)

festival

text: Martina Vysloužilová
foto: AFO

Festival AFO. Šedesát let filmu, vědy a hledání nových perspektiv

Mezinárodní festival populárně-vědeckých filmů Academia Film Olomouc (AFO) Univerzity Palackého oslaví 60 let své existence. Místo nostalgické retrospektivy ale jubilejní ročník, který se koná od 22. do 27. dubna 2025, směle pohlíží vpřed. Lidé se mohou těšit na stovky filmů i možnost setkat se s jejich tvůrci a tvůrkyněmi.

Jubilejní ročník přinese řadu novinek v programu. Dramaturgický tým například poprvé zařadil soutěž imerzivních médií, aby zdůraznil narůstající důležitost virtuální a rozšířené reality.

Diváci a divačky tak objeví fascinující svět nových VR a XR filmů a interaktivních projektů. Poroty v Mezinárodní a Česko-Slovenské soutěži budou nově oceňovat nejen vzdělávací hodnotu, ale také filmové zpracování a umělecké přesahy. „Oslavu šedesátého ročníku AFO jsme od počátku chtěli pojmout jako poctu jeho historii a vývoji, ale bez zbytečné nostalgie. S apelem na skutečnost, že se nepřestáváme dívat do budoucnosti, jsme jako letošní podtitul zvolili Work in Progress. Šedesátka není cílem, ale součástí procesu a dalším krokem na dlouhé a krásné cestě jednoho skvělého festivalu,“ říká Eva Navrátilová, ředitelka festivalu.

V programu nebudou chybět besedy, filmové projekce, workshopy, koncerty, výstavy či procházky, ale ani interaktivní program pro celé rodiny na Horním náměstí. Do Olomouce se sjedou světové špičky v po-

pularizaci vědy. Odborný program 4Science se zaměří na to, jak atraktivně a srozumitelně sdílet vědecké poznatky. Zastřešující nesoutěžní sekci letošního ročníku je Terén, který se zaměří na téma konstrukce pravdy v dokumentárním filmu a ve vědě. Od laboratorního po terénní výzkum se sekce bude věnovat samotné podstatě fungování vědy a metodám, kterými vědci i dokumentaristé zkoumají svět a přináší o něm relevantní a zároveň přesvědčivé výpovědi.

Výročí si AFO připomene unikátní retrospektivou – každý festivalový den bude zasvěcen dokumentům z jedné dekády uplynulých šedesátí let. Dramaturgové spolupracují s Národním filmovým archívem (NFA) a archívem České televize. Celou sekci propojí s knihou o historii AFO a obohatí ji o prvky dramatizace a postupy živé historie. Například postaví videotéku, kde si návštěvníci budou moci přehrát kuriózní filmy z VHS kazet nebo DVD. Zásadní otázka k přezkoumání je: Jak se posunula komunikace vědy a vzdělávání skrze film od 60. let do současnosti?

Festival AFO je zaměřen na filmové dokumenty, které se obsahově dotýkají vědy, společenskovedních témat, vědců a vědkyň, výsledků výzkumu, etiky spojené s posouváním hranic lidského poznání a přístupu ke vzdělání. Cílem programu je také ukázat, že filmová, televizní a další audiovizuální tvorba je stále jedním z nejučinnějších nástrojů popularizace vědy.

text: Ivana Pustějovská
foto: Jakub Čermák

rozhovor

Kamil Kopecký: Dobrého učitele umělá inteligence nenahradí. A špatného není škoda

„Bojím se, že možná trochu zhloupneme a ztratíme kontrolu,“ zní odpověď na otázku, jaké největší riziko hrozí lidstvu při používání umělé inteligence čili AI. Ta odpověď stojí za zamyšlení, říká ji totiž muž, který svůj profesní život spojil se světem digitálních technologií. Přesněji s jeho riziky a nástrahami. Kyberšikana, kybergrooming, sexting, kyberstalking, online podvody, kybernetická kriminalita, AI... Není pojem, který by Kamil Kopecký, profesor Pedagogické fakulty UP, neznal a před kterým by nevaroval. Děti, rodiče, učitele, seniory. Nestraší, nenutí nikoho zahazovat mobily a tablety, ukazuje i pozitiva. Ale také varuje a spolu se svým týmem v rámci projektu E-bezpečí ukazuje možnosti ochrany. Tak, abychom se z online světa, do něhož mnohokrát za den vstupujeme, vrátili bez pošramocené psychiky nebo prázdné peněženky a AI se stala naším pomocníkem, ne zhoubou.

— Jaká jsou rizika pohybu v online prostředí? Víím, že je to odpověď na hodiny, ale pojmenujte to největší riziko.

Začnu u dětí. Základní riziko je nepoučenost. Dítě ještě nemá dostatek životních zkušeností a často reaguje intuitivně. Například nemá moc sociálních kontaktů v reálném světě, zato má hodně těch virtuálních. Najednou ho na síti osloví krásná dívka, chce s ním chatovat, třeba se mu i obnaží a dojde k nějakému rizikovému chování. To se může stát a děje se to poměrně často. Problém je, že pokud se dítěti děje na síti něco rizikového (spojeného třeba s intimním obsahem), bojí se o tom říci rodičům, bojí se jít za mamkou a tatínkou a svěřit se jim. Má strach, že mu zakážou počítač, internet, a myslí si, že ten problém zvládne samo. Kdyby ale děti od čtvrté, páté třídy věděly, že v online světě jsou podvodníci, kteří se maskují, zvětsila

by se šance, že zareagují správně. Proto podle mě není u dětí hlavním rizikem konkrétní fenomén jako kyberšikana, sexting nebo AI, ale znalost, nebo přesněji neznalost chování v online prostředí. A samozřejmě také bezpečnostní návyky, které jsou co nejvíce automatizované.

— A u rodičů nebo obecně u dospělých?

Stejná odpověď. Nemáme tady generaci rodičů, kteří by byli IT odborníci. Máme dospělé, kteří běžně používají komunikační nástroje, znají sociální sítě, ale neznají detaily. Neví, jak přesně fungují různé podvody. Potřebují vzdělávání. A nesmíme zapomenout ani na důležitou skupinu, kterou jsou seniory. Nejsou sice ohroženi například kyberšikanou, ale velmi snadno se stanou obětí podvodu. Proto říkám, že největší riziko je neznalost. →

Kamil Kopecký (* 1977)

Absolvent Pedagogické fakulty UP, oboru Učitelství pro 2. stupeň ZŠ – český jazyk a občanská výchova. Jako profesor působí na katedře českého jazyka a literatury. Dlouhodobě se věnuje oblasti rizikového chování na internetu a využívání IT nástrojů ve výuce. Je vedoucím laboratoře vzdělávacích technologií Digidoupě, Centra prevence rizikové virtuální komunikace, projektu E-Bezpečí a jeho online poradny. Je členem řady expertních orgánů, autorem mnoha knih a publikací. Projekt E-bezpečí, který vede, získal řadu ocenění, mj. v soutěži ministerstva vnitra jako nejlepší projekt prevence kriminality na místní úrovni, 1. místo v národním kole Evropské ceny prevence kriminality, prvenství v národním soutěži KYBER Cena atd. Kamil Kopecký je laureátem Ceny ministra školství, mládeže a tělovýchovy za vynikající vzdělávací činnost na vysoké škole, nositelem titulu Magister Optimus a letos se stal prvním držitelem nové ceny Teaching Awards UP v kategorii seniorních učitelů.

— Jak a kde se vzdělávat? Přece jen jsme dost vytížení.

U dětí je to jednoduché, ty se můžou vzdělávat přímo ve škole a rámcové vzdělávací programy s tím počítají. Škola to navíc nemusí zvládat sama, existuje řada organizací včetně policie, které školí – jezdí do škol, komunikují s dětmi. Hodně přednášek je také pro školy zadarmo. Důležité ale je, aby rodič s dítětem komunikoval již od útlého věku, aby jej vybavil bezpečnostními návyky, aby mu věřilo. On mu musí dát základní minimum bezpečnosti na internetu a měl by to udělat minimálně v momentu, kdy dítě dostane mobilní telefon nebo začne aktivně pracovat s tabletem. Mělo by vědět, že je to super věc, ale že existují rizika.

— Ale rodiče se budou sotva někde rok školit.

Bohatě stačí, aby šli na jednu nebo dvě osvětové přednášky za rok nebo využili nějakého online streamu, existují i online videa. Doporučuji především ty přednášky, které jsou kazuistické. To znamená, že rodič nedostane teoretickou nalejvárnou, ale dozví se konkrétní příklady rizikového chování, konkrétní kauzy. To a to se stalo desetiletému dítěti, něco jiného třináctiletému. Tak se do té situace dokáže vcítit a představit si ohrožení. Takové přednášky mají smysl.

— Takže mediální výchova, což ale zní dost zprofanované.

Spíše digitální či informační kompetence, nicméně mediální výchova sem patří taky. A ano, termín mediální výchova je v mediálním prostoru často zprofanován, a to úmyslně. Jakmile se řekne mediální výchova ve škole, někteří politici začnou strašit vymýváním mozku a politickými agitkami.

Nic z toho není pravda, jen se snaží získat voliče. Mediální výchova je všude na světě velmi důležité téma a není jejím obsahem, aby někdo někoho k něčemu přesvědčoval. Její smysl je v tom, že dětem i dospělým předáme znalosti a dovednosti, aby oni sami byli schopni si ověřovat informace a fungovat bezpečně ve světě médií. Chcete si ověřit fotku? Tak použijte reverzní vyhledávání na Googlu, které ukáže, kde všude ta fotka existuje. Chcete vědět, jestli zpráva, která vám přišla e-mailem, je hoax? Tady jsou tipy na databáze ověřených informací atd. V mediální výchově nedáváme hotové návody, jak se dívat na svět. Dáváme nástroje, vysvětlujeme principy a názor si musí udělat každý sám.

— Mluvíme o informacích a ty jsou v dnešním mediálním světě zásadní. Ovlivňují naše myšlení i rozhodování. Padají na nás ze všech stran. Jak přežít?

To, o čem mluvíte, je tzv. infodemie. Jsme tak zaplaveni informacemi, že se v nich často nevyznáme, nevíme, čemu věřit, a především nemáme čas je ověřovat. Ale přesto jsou určité situace, typy textů a materiálů, kde bychom měli zbystrit. Často jsou to informace, které vyvolávají silné emoce, ať už negativní, nebo pozitivní. Pod vlivem silně emocionální zprávy se začneme bát, protože se v ní píše, že jsme v nějakém ohrožení. Nebo naopak máme radost, někdo nám zařídí bezpracnou zářivou budoucnost, ochrání nás, zajistí nám velké množství peněz. A stačí jen investovat trochu peněz, abychom získali daleko více. Je to lákavé. Ale je to často podvod. A právě informace, které obsahují emoce, se internetem šíří velmi rychle.

— Když už jsme nějak zvládli základní rizika chování na internetu, přichází smršť v podobě AI. Co dělat, abychom si nenaběhli?

Vracíme se zase na začátek příběhu. Ten, kdo je poučený a ví, co je AI, jak umí generovat texty, fotografie nebo videa, je obezřetnější. Když na mě například z videa promlouvá nějaká celebrita a slibuje mi miliony, jsem opatrný, protože to může být (a pravděpodobně je) produkt AI. Myslím, že v budoucnu AI velmi otřese důvěrou v informace. Budeme přikládat stále menší váhu fotografiím (a videím), protože si nebudeme jisti jejich pravdivostí. Už teď AI dokáže v oblasti grafiky/fotografie vytvořit v podstatě cokoli a laický uživatel, a často ani expert, nedokáže rozpoznat, že je to podvod. V minulosti umělá inteligence zanechávala hodně chyb, typickým znakem osoby vygenerované pomocí AI bylo třeba šest, sedm prstů na rukou. Tyto chyby jsou ale postupně odstraňovány a časem vymizí. AI začíná být masově používána třeba v rámci volebních kampaní. Například v kampani Donalda Trumpa bylo použito obrovské množství vygenerovaných fotografií, kde se objímá s Afroameričany, což však nejsou tradiční voliči republikánů. Ale když dáte na internet třeba deset takových fotek a šíříte je, vznikne dojem, že jsou to jeho příznivci. Takže AI dokáže manipulovat veřejným míněním, narušovat demokratické procesy, jako jsou volby.

— Zase se musíme vzdělávat?

Pokud jste poučená, tak vám minimálně naskočí v hlavě: „Pozor, může jít o nějakou manipulaci.“ Nebudeme přestávat věřit jenom fotkám, ale i videím. V tuto chvíli je třeba na trhu OpenAI GPT a od stejné firmy, která vytvořila ChatGPT a která umí generovat úplně realistická videa z textového zadání. Napíšete, co má být na videu, a dostanete hotový produkt. Nebudete vědět, zda ho natočil člověk, nebo AI. Což může být i zajímavá příležitost pro produkty vytvářené živými lidmi – možná bude v budoucnu existovat nějaká „známka“, že jde o lidský výtvar, něco jako hand made, a může to mít větší cenu než produkty generované AI. Jako když si kupujeme nábytek. Můžeme si vybrat standardizovaný sériový, který se vyrábí ve velkém v továrně, nebo originální vyrobený živým truhlářem.

— Předpokládám, že vy AI používáte denně?

Ano, protože ušetřím velké množství času. Třeba takové psaní dopisů. Dřív jsem si je

psal sám. Teď nechám AI vygenerovat nějaký základ, přečtu si ho, místa, která se mi nelíbí, přepíšu a hotovo.

— Takže na konci práce s AI by měl být člověk?

Za vším, co AI generuje, by měl být člověk. On by měl být ten, kdo kontroluje, zhodnotí a přidá kus sebe. AI už se začala používat ve zdravotnictví, například v diagnostice, kde pomáhá odhalovat nádory, analyzuje rentgeny, určuje diagnózy. I tam je na konci tohoto procesu člověk, lékař, který výsledky posoudí. Ale jsou činnosti, kde možná bude člověk vynechaný, protože se zjistí, že AI je přesná a dobrá. Například proč bych si v kanceláři platil živou asistentku, která odpovídá mým klientům a já jí dávám měsíčně třeba třicet tisíc, když si můžu za dvacet dolarů měsíčně natrénovat AI, která dělá to samé, funguje 24 hodin denně, nemá dovolenou, není nemocná. Spousta firem už přemýšlí, jestli se jim vyplatí mít živého zaměstnance na konkrétních pozicích.

— Plete se AI někdy?

AI je natrénovaná na určitém objemu dat – třeba na fotografiích, textech, webových stránkách, knihách, diskuzních fórech apod. S těmi pak umí pracovat, ty umí kombinovat, vzájemně je propojovat a především předpovídat výsledek našeho zadání. Neobsahuje však všechny informace světa a občas něco „neví“. A bohužel si může začít vymýšlet (tzv. halucinovat). Proto je velmi důležité, abychom si výsledek vytvořený AI vždy zkontrolovali.

— Chová se jako člověk?

Je to simulace lidského chování – je potřeba si uvědomit, že AI je stroj. Nemá žádné vědomí, je to software. My lidé jsme mu řekli, aby se tak choval. A my jsme mu schopni říct, když něco nevíš, napiš, že to nevíš.

— Čeho se bojíte v souvislosti s AI?

Bojím se toho, že pokud nezměníme systém našeho vzdělávání, postupně budeme hloupnout a ztratit kontrolu. Ona je totiž AI velmi návyková. Je jednoduchá, šetří čas, pracuje za nás. Na to si člověk rychle zvykne. Potíž je, že ji začaly ve velkém používat děti.

— To je dobře, ne? Jako pomůcka ve škole...

Ano i ne. Smyslem školy vždy bylo, aby se dítě něco naučilo, získalo znalosti, dovednosti, postoje, hodnoty, aby se mu rozví-

jel mozek. Když jsme mu například zadali slovní úlohu v matematice, muselo nejdřív promyslet, jak na to, pak si tu úlohu přeměnilo do nějaké rovnice a dobral se výsledku. V každém kroku použilo mozek. Trénovalo ho. S AI je to trochu jinak. Ta může výsledek dodat hned. Takže problém není, zda ji použijeme, ale jak ji použijeme. V zahraničí např. udělali experiment v hodinách matematiky. Rozdělili žáky na tři skupiny. První pracovala tradičně s běžnými pomůckami. Ve druhé mohli využít AI, ale chatbot byl naučený tak, že nedával přímo odpovědi. Vedl dítě, naznačoval postupy, ale nedával rovnou výsledek. Třetí skupina měla k dispozici AI, která příklad spočítala a dala i výsledek. S odstupem času dali těmto dětem test, aby prověřili jejich znalosti. Nejhorší dopadly ty, které používaly AI s hotovými odpověďmi. Zatímco v první a druhé skupině byly výsledky zhruba stejné, ve třetí skupině byly znalosti nižší o 10 až 15 procent.

— Bojíte se, že tím, jak je AI návyková, přestaneme používat mozek?

Bojím se, že místo aby pomáhala, bude nahrazovat velkou část našeho myšlení. To je špatně, protože lidstvo přežilo jen díky tomu, že jsme pořád využívali mozek. Myšlení nás dělá lidmi. Teď se obávám, že nám AI kousek toho mozku začne nahrazovat. U dospělých, kteří už mají vytrénovaný mozek, využívání AI podle mě nenapáchá takové škody jako u dětí. Proto bych rád apeloval na učitele, na rodiče, ať dohlédnou na to, aby děti AI používaly tak, aby jim neublížovala.

— Nahradí AI učitele? Ptám se čerstvého držitele nové univerzitní ceny pro nejoblíbenějšího pedagoga.

Umím si představit, že velkou část vzdělávání dětí dokáže převzít umělá inteligence. Má neomezený čas, je kdykoli k dispozici, má obrovské penzum znalostí. Ale učitel nepředává jen poznatky, dovednosti. Dobrý učitel by měl v dětech budovat nějaký postoj ke světu, učit je pracovat s emocemi, budovat v nich pozitivní hodnoty, pochválit, uklidnit, ale třeba také vystavit je nekomfortním podmínkám a učit je je překonávat. Měl by také podle mého názoru podněcovat lásku dětí ke svému předmětu, ne ji zabít. Podle mě je to nenahraditelná profese. Učitelé v nás dokážou probudit zájem, vášně, mají obrovský vliv na náš život. Pokud jsou dobří. Špatného učitele umělá inteligence nahradí určitě. A není to na škodu. Ti dobří budou potřeba stále.

Pevnost poznání slaví deset let. Popularizace vědy přilákala už milion návštěvníků

Deset let od svého vzniku letos slaví Pevnost poznání, kterou v bývalém dělostřeleckém skladu z 19. století nedaleko historického centra Olomouce v roce 2015 otevřela Přírodovědecká fakulta Univerzity Palackého. Jedno z nejvýznamnějších center popularizace vědy v Česku během deseti let navštívilo přes milion návštěvníků a mnozí z nich se do tohoto oblíbeného interaktivního science centra s více než dvěma stovkami vědeckých exponátů opakovaně vrací.

U zrodu myšlenky vybudovat v univerzitní Olomouci moderní centrum zaměřené na popularizaci vědy stál bývalý děkan Přírodovědecké fakulty UP Juraj Ševčík, který chtěl veřejnosti atraktivním

a srozumitelným způsobem představit přírodní vědy. Stavba vědeckého centra byla s pomocí evropských dotací zahájena v roce 2013. V prosinci 2014, tedy tři měsíce před slavnostním otevřením Pevnosti poznání, nastoupil do funkce ředitele nového centra Matěj Dostálek. „Mým úkolem tehdy bylo zajistit dokončení expozic a postavit tým, který připraví program, vymyslí systém provozu, otevře brány Pevnosti poznání a zajistí, že do ní zavítá každý rok 80 tisíc návštěvníků. To byla totiž podmínka, díky které Univerzita Palackého získala téměř 200 milionů korun z Evropské unie na výstavbu tohoto návštěvnického centra,“ vzpomíná Matěj Dostálek.

Věda na vlastní oči i na dotek

Hlavním lákadlem Pevnosti poznání jsou interaktivní exponáty, které návštěvníkům poutavým způsobem přibližují zákonitosti přírodních věd. Na jejich výrobě se podíleli zaměstnanci i studenti přírodovědecké fakulty. „Exponáty jsme vyráběli ve vlastních dílnách. Je to naše specifikum, na které jsme právem hrdí,“ říká Matěj Dostálek. V expozicích pracovníci postupně instalovali například dutý model oční bulvy o průměru 1,5 metru či desetimetrou maketu lidského mozku, do které se vejde až deset lidí, či interaktivní modely sopky a koloběhu vody v přírodě. Jednotlivá patra jsou tematicky zaměřena například na biologii, astronomii či geologii. →

Pevností poznání od jejího otevření v roce 2015 prošlo 750 tisíc platících návštěvníků, ke kterým je nutné připočítat početné účastníky například vědecko-popularizačních akcí, jako je Noc vědců, či různých společenských setkání a konferencí. „Celkem k nám během uplynulých deseti let nahlédl milion návštěvníků,“ vypočítává ředitel science centra.

Pevnost spojuje univerzitu s veřejností

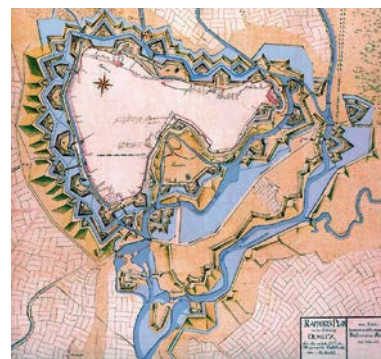
Neméně důležitá je proto i aktualizace doprovodného programu, každý měsíc se tak obměňuje náplň vědeckých dílen, planetária a science show. Pevnost ročně pořádá více než desítku vědecko-popularizačních akcí. „Podařilo se nám vybudovat komunitu našich klientů, tedy návštěvníků a partnerů, kteří využívají celé portfolio našich služeb. To mimo samotných expozic, dílen a science show zahrnuje hlavně programy neformálního vzdělávání pro školy, kterých ročně realizujeme zhruba osm set, ale také pronájemy prostor i naše výjezdní programy pro komerční subjekty,“ dodává Matěj Dostálek.

Velkým specifikem Pevnosti poznání, který jí přidává na atraktivitě, je budova rozlehlého dělostřeleckého skladu z poloviny 19. století, v níž vědecké centrum sídlí. Část expozice je proto věnována dějinám Olomouce. Pevnost se za deset let stala dějištěm tradičních akcí, jako je Přírodovědný jarmark, festival Academia Film Olomouc nebo Dětská univerzita. Mezi nejúspěšnější lákadla nyní patří akce Odpudiví nebo kouzelní, na které zoologové návštěvníkům představují živá zvířata. Velké oblibě se těší i podzimní Pevnost duchů. „Na svá-

tek Halloween expozice pokaždé proměníme ve strašidelnou pevnost a naši edutaineri se převléknou za strašidla. To jsou akce, na které zavítá za víkend většinou více než dva tisíce návštěvníků a jsou zásadní pro náš rozpočet,“ říká Matěj Dostálek. A doplňuje, že pravidelné akce Houby v Pevnosti, Veletrh zdraví a Včely v Pevnosti jsou laděny komorněji. Díky nim je ale možné efektivně i efektivně integrovat univerzitní výzkum a zároveň se jedná o vědecká témata, která rezonují s veřejností.

Místo zaslíbené studentům

Na provozu se kromě kmenových pracovníků podílí také studenti. Od roku 2015 jich tímto popularizačním centrem prošla téměř tisícovka, především z přírodovědecké fakulty. Zastávali a zastávají pozice lektorů, průvodců, edutainerů. „Někteří z nich zde dokonce našli svoji práci a pro mnohé z nich šlo o odrazový můstek pro další kariéru. Vznikla zde řada bakalářských, magisterských i doktorských diplomových prací. To, že studenti i zaměstnanci UP využívají kapacity Pevnosti poznání pro svůj výzkum, je přesně ta synergie, kterou se snažíme podporovat a rozvíjet,“ podotýká Matěj Dostálek a přiznává, že pyšný je právě na provázanost s fakultou a její komunitou. „Prezentujeme fakultní a univerzitní výzkum a propagujeme myšlenku univerzity a vzdělanosti, což je zájmem nás všech. Pevnost poznání se stala prostředím nejen pro poznávání, ale také pro spolupráci, a má výrazný společenský přesah. Patří tak mezi největší projekty třetí role naší univerzity, nebo dokonce možná všech českých univerzit,“ podotýká Matěj Dostálek.

Pevnost poznání vznikla v bývalém dělostřeleckém skladu z 19. století.

Královna krásy z fakulty zdravotnických věd

Mimořádný úspěch zažila na sklonku loňského roku dvaadvacetiletá prostějovská rodačka Tereza Žáková. Studentka všeobecného ošetrovatelství na Fakultě zdravotnických věd UP se v indickém Cochinu zúčastnila celosvětové soutěže Miss Asia Global. V konkurenci více než třiceti účastnic skončila na druhém místě, titul královny krásy pak získala v paralelně probíhající soutěži Miss Glam Universe.

Od tradičních soutěží krásy se Miss Asia Global liší nejen absencí kola v bikinách, ale především důrazem na vzdělání a hlubší témata. „Hodnotil se celkový vzhled, kvalita projevu v angličtině a schopnost diskutovat na různá témata. Ve finále jsem například dostala otázku, jaký mám názor na fi-

nanční nezávislost žen,“ vzpomíná Tereza Žáková. Celkově si odvezla domů pět titulů – dva hlavní (Winner Miss Glam Universe 2024, 1st Runner Up Miss Asia Global 2024) a tři vedlejší (Best in Runwalk, Best National Costume, Miss Fashionista).

Modelingu se věnuje od svých dvanácti let. Má za sebou soutěže i přehlídky v Turecku, Koreji, Německu či Francii. V posledních letech však spojuje svět přehlídkových mol se zdravotnictvím. „K modelingu a zdravotnictví mám blízko díky svým rodičům. Seznámili se v modelingové agentuře a máma pracuje jako sestra na dětském oddělení prostějovské nemocnice,“ vysvětluje studentka třetího ročníku všeobecného ošetrovatelství, která se připravuje na

státní zkoušky. „Zvládat školu i modeling je náročné. Kromě studijních povinností mám úvazek na psychiatrii ve Fakultní nemocnici Olomouc,“ přiznává. Přesto už plánuje pokračovat v magisterském studiu zdravotnických věd v Olomouci. „Blízká kamarádka mi nedávno gratulovala a ptala se, proč ještě pracuji na psychiatrii, když jsem vyhrála světovou soutěž. Odpověděla jsem jí, že modeling je fajn, ale není na celý život.“ Letos Terezu Žákovou čekají nejen státní zkoušky, ale také povinnosti spojené s titulem Miss Glam Universe. Jednou z nich bude předání korunky své nástupkyni. Do té doby se ale bude soustředit na studium a své poslání v oblasti zdravotnictví.

Jsem nesmírně hrdý na to, že právě naše studentka dosáhla tak skvělého mezinárodního úspěchu. Terezin příběh je inspirací pro všechny naše studenty – dokazuje, že lze propojit zdánlivě odlišné světy, a přitom zůstat věrný svému profesnímu poslání.

Jiří Vévoda, děkan FZV

text: Martina Šaradínová
foto: Jakub Čermák

zkušenost

Cambridge mě posunula v řadě věcí, byla to intenzivní a skvělá zkušenost

Ve vědě měla Veronika Šedajová „dobře našlápnuto“ už během studia. Vyhrála prestižní cenu Jean-Marie Lehna za chemii v roce 2022 a nedlouho po dokončení doktorátu má na svém kontě přes 30 vědeckých prací, často v nejprestižnějších časopisech. Přiznává, že v kariéře, ale i osobním životě ji velmi posouvají zahraniční pobyty na špičkových zahraničních pracovištích. Ten poslední, z nějž se nedávno vrátila zpět do CATRIN Univerzity Palackého, byl z kategorie splněných snů. Fyzikální chemička totiž díky své pracovitosti a talentu působila na proslulé britské univerzitě v Cambridge.

V dubnu 2023 získala vědkyně postdoktorandskou pozici na Yusuf Hamied De-

partment of Chemistry, kde se věnovala materiálovému výzkumu v úzkém kontaktu s průmyslem.

„Byl to úplně jiný mikrosvět, než na jaký jsem byla zvyklá. Ze začátku jsem si musela hodně zvykat na jiné prostředí a kulturu. Pracovala jsem ve výzkumné skupině, kde bylo přes 50 lidí. Každý pocházel z jiného prostředí, měl za sebou různé zkušenosti a znalosti. Panovala tam ale obrovská kolegiálnost a ať jsem měla jakýkoliv problém, věděla jsem, za kým jít, a dostalo se mi pomoci. Každý z nás měl přesně dané povinnosti a oblasti, za něž zodpovídal,“ přibližuje tamní prostředí. →

Veronika Šedajová (* 1994)

Fyzikální chemička se věnuje výzkumu uhlíkových materiálů a grafenových derivátů od počátku svého vysokoškolského studia. Již během bakalářského studia začala pracovat v regionálním centru pokročilých technologií a materiálů, dnes součástí CATRIN Univerzity Palackého. Po zahájení doktorského studia se věnovala studiu aktivních materiálů pro využití zejména v superkondenzátorech. Vyhrála prestižní cenu Jean-Marie Lehna za chemii v roce 2022 a je autorkou/spoluautorkou 30 vědeckých prací.

Má zahraniční zkušenosti z prestižních pracovišť, která se zaměřují na ukládání energie a materiálovou vědu ve Spojených státech, Francii, Španělsku a dalších. Po dokončení doktorského studia získala postdoktorandskou pozici na Yusuf Hamied Department of Chemistry, University of Cambridge, kde studovala aktivní materiály pro Li-ion baterie pomocí optické rozptylové mikroskopie. Momentálně působí v CATRIN jako vědecký pracovník.

V novém prostředí se naučila i trochu jinak pohlížet na vědu. To vyplývalo i ze skutečnosti, že zatímco v CATRIN se do té doby věnovala zejména aplikovanému výzkumu, v Cambridge se podle ní jednalo o fundamentální výzkum. „Často jsme pracovali i s běžně dostupnými komerčními materiály a zkoumali je do nejmenších detailů. Já jsem s kolegy pracovala například s lithium-iontovými bateriemi, kdy jsme se snažili velmi detailně sledovat, jak fungují, co způsobuje jejich degradace a podobně, přičemž jsme se dostávali až na atomární úrovně. O výzkumu jsme přemýšleli jinak. Nebylo nutné být nejlepší v nějaké oblasti, i když i na takových projektech kolegové také pracovali, ale spíše přinášet do nějakého problému dílčí znalosti, které dotvoří celkové poznání o dané věci. Zažít i toto pojetí vědy pro mě bylo velmi zajímavé. Vidět, jak si tamní špičkoví vědci kladou výzkumné otázky a jak na ně hledají odpovědi, byla skvělá zkušenost,“ doplňuje výzkum-

nice, která je od loňského listopadu zpět v CATRIN.

Díky úzkému propojení s průmyslem měla Veronika šanci nahlédnout i do firemního prostředí. V neposlední řadě se naučila řadu nových technik a obsluhovat různé přístroje. V CATRIN výzkumníci pro měření využívají většinou operátory, v Cambridge si ale každý provádí vše sám, což má své přínosy i nevýhody. „Je to zcela jiné, když sedíte u mikroskopu a musíte sám dojít k výsledku. Nitky se pak začínou jakoby rychleji propojovat. Ale zase to mnohem déle trvá, než dojdete k výsledku,“ objasňuje.

Kromě odborných znalostí získala i řadu zkušeností pro svůj osobnostní rozvoj. Za velmi inspirativní i motivující označuje například způsob vedení tamní výzkumné skupiny profesorkou Clare P. Grey. Vysoká míra internacionalizace ji naučila ještě většímu respektu. „V porovnání s českým akademickým prostředím je tam výrazně větší internacionalizace, diverzita a jinak

se pohlíží i na postavení žen ve vědě. Člověk se naučí daleko většímu respektu. Ačkoliv i v CATRIN je vysoká míra internacionalizace, na britských univerzitách je ještě o úroveň výš. Jen v naší padesátičlenné skupině bylo zastoupeno v jednu chvíli 26 národností. Našla jsem si tam kamarády mezi kolegy i mimo práci, ti mi budou chybět,“ říká.

Nyní již v CATRIN pracuje na tom, jak úspěšně převést do praxe velkokapacitní zařízení pro uchovávání elektrické energie s využitím materiálu odvozeného od grafenu, na jehož vývoji se podílela. Práce v Cambridge v ní však zůstává hluboko zakořeněná. „I když to často nebylo jednoduché, byla to obrovská škola. Musím říct, že mě to posunulo v řadě věcí. Jsem velmi vděčná své paní profesorce Clare P. Grey, protože její podpora byla neuvěřitelná. Jsem ale vděčná i Michalu Otyepkovi, v jehož skupině nyní pracuji, že mi dal po návratu tuto příležitost,“ uzavřela.

text a foto:
Martin Višňa

absolvent

**Adam Šimůnek,
ředitel vesnické školy**

Adam Šimůnek (* 1990)

Ředitel ZŠ a MŠ Brantice u Krnova, absolvent oboru Tělesná výchova a základy technických věd a informačních technologií a doktorského studia Kinantropologie na Fakultě tělesné kultury UP. Než se stal ředitelem školy na vesnici, učil čtyři roky na základní škole v Přerově. Je ženatý, má dceru a mezi jeho záliby patří obecně pohyb (dříve se závodně věnoval street dance), dále počítačové hry a podcasty.

„Už se tu zase dá projít,“ komentuje svoji oblíbenou pěší trasu do práce po břehu řeky Opavy Adam Šimůnek, absolvent Fakulty tělesné kultury UP. Od nádraží v Krnově je to ke škole v Branticích, kde je od roku 2018 ředitelem, pětikilometrová procházka, příjemná, ale po nedávné povodni sem tam blátivá a drobet dobrodružná. Jakoby vzdáleně připomínala slasti a strasti ředitelování...

„Co jsem nastoupil, máme za sebou covid, kdy mi někteří hrozili soudy, pak začala válka na Ukrajině, teď zase povodeň. Říkal jsem si, že až bude vše hotové, škola stabilizovaná, zrekonstruovaná, budu moci odejít. Ale věci, které hotové byly, teď už zase hotové nejsou. Nemůžu odejít od rozdělané práce. Navíc jsem poznal spoustu skvělých lidí a komunita kolem školy je tak silná,“ přemýšlí v cíli cesty.

Otlučená omítka v dílnách a tělocvičně v suterénu školy prozrazuje, že vody tu bylo po ramena průměrně vysokého člověka, zeď slávy v šatně připomíná jména některých z těch, kteří škole pomohli, zahrádě chybí plot a třeba po doskočišti pro skok daleký je jen díra. „Rozbrečel jsem se, když jsem přišel. Ale řekl jsem si, že to prostě musíme zvládnout,“ vzpomíná Adam Šimůnek na zářijovou katastrofu.

Mezi prvními kroky bylo zveřejnění QR kódu vedoucího na účet školy. „Takřka ihned jsme mohli koupit vlastní čerpadla

a vysoušeče a pustit se do práce. Pomohli nám hodně vojáci i dobrovolníci z veřejnosti, týden po opadnutí vody jsme měli oskané omítky. Na začátku tohoto roku jsme otevřeli oddělení školky zrekonstruované díky sbírce, která nám i nadále pomáhá. Nicméně jsme stále v provizoriu, nemáme kuchyň a nemůžeme využívat tělocvičnu,“ přibližuje s tím, že jako člen krizového štábu se zapojil i do odstraňování následků povodně v obci. „Přijeli za námi i lidé z mé alma mater, FTK: Lukáš Jakubec ze studijního oddělení pomáhal s rozjezdem infolinky a s databází potřeb obyvatel, pořádný kus práce udělaly i studentky ochrany obyvatelstva Vendula Bartošová a Aneta Máchalová. I jim patří velké poděkování,“ dodává ve své kontejnerové buňce.

Neobvyklá ředitelna nesouvisí s povodní, ale s růstem a prostorovými možnostmi prvostupňové školy. Když Adam Šimůnek v roce 2018 vyhrál výběrové řízení, měla malotřídka 42 žáků, v současnosti jich má téměř 80 a své ratolesti sem chtějí přihlásit rodiče ze širokého okolí. „Zásadní je pro nás individuální přístup ve výuce, v každé třídě máme vedle učitelky i asistentku, která se dětem věnuje. Sami žáci se podílejí na informování veřejnosti o tom, co se ve škole děje, přičemž se snažíme vymýšlet zajímavé aktivity. Podařilo se nám třeba volat s astronautem Andrewem Feustelem. V rámci programu Erasmus+ se naše

děti zúčastnily studijních pobytů v Itálii a Finsku.“

Připouští, že v začátcích svého ředitelování v Branticích se dopustil nějakých přešlapů, zároveň prý byl v euforii a práce ho bavila od prvního dne. S přihlášením do výběrového řízení ovšem váhal, tehdy si říkal, že to není nic pro něj. Představoval si, že bude až do důchodu učit tělocvik a dílny na Velké Dlážce v Přerově, kde začal svoji učitelskou kariéru, k tomu by mohl mít akademický úvazek na FTK. „O výběrku v Branticích jsem se dozvěděl na vánoční show taneční skupiny, kterou jsem předtím vedl. Pochyboval jsem, i když mi to vrtalo v hlavě. Probral jsem to s přítelkyní a chtěl jsem ještě slyšet názor mého školitele na FTK, profesora Karla Frömela. Kdyby mi řekli, nechoď do toho, do výběrka bych se nepřihlásil.“

I když nakonec Adam Šimůnek s přítelkyní, se kterou se brzy vzali, přesídlili zpět na Krnovsko, odkud pochází, na Univerzitu Palackého se vždy rád vrací. „Tím, že jsme se hodně stěhovali, když jsem byl malý, mi chybí dětský pokojíček u rodičů. Před časem jsem si ale uvědomil, že takové to místo plně vzpomínek je vlastně univerzita, respektive fakulta tělesné kultury. Na léta tady rád vzpomínám, bylo to super, i přes některé výhrady mě to posunulo v životě a pokaždé, když sem přijdu, jsou tu lidé, které znám, a cítím se tu jako doma.“

Splnil se mi sen, říká studentka žurnalistiky Lucie Brožová

„Bylo to neuvěřitelně přínosné a inspirující! Tento pobyt je mým splněným snem. Chtěla jsem zažít jiný vzdělávací systém, a to se mi splnilo. Studium mi umožnilo poznat i americkou kulturu. Navíc jsem mohla i cestovat. Viděla jsem Washington, New York i například Boston. Během výletu na Niagarské vodopády jsem se na otočku podívala i do Kanady. Pokud vás láká studium v zahraničí, určitě neváhejte,“ vzkazuje nadšené další studentkám Lucie Brožová, studentka žurnalistiky FF UP.

Vypráví o svých zkušenostech ze čtyřměsíčního studijního pobytu v USA. Dostala se tam díky Merrillovu programu, v rámci něhož UP nabízí studentům semestrální pobyt na partnerských amerických školách. Lucie vybírala mezi dvěma univerzitami, Coe College a Moravian University, která jí zaujala na první pohled.

„Nejen svou historii, která je částečně spjatá s Českou republikou, ale i tím, že se jedná o šestou nejstarší vysokou školu ve Spojených státech a současně první, která vzdělání poskytl i ženám,“ vysvětluje posluchačka katedry mediálních a kulturál-

ních studií a žurnalistiky FF UP a dodává, že umístění této školy v Pensylvánii, blízko Philadelphie a New Yorku, bylo dalším důvodem, proč měla ve výběru jasno celkem rychle.

Než odcestovala, úspěšně prošla výběrovým řízením zaměřeným na motivaci ke zvolenému studiu. V USA pak velmi rychle zjistila, že mezi tamním způsobem výuky a tím, který zná z ČR, jsou rozdíly.

„Hodnotila se aktivita v hodině či to, jak student vypracovává jednotlivé úkoly. Obecně se v kurzech kladl větší důraz na průběžné úkoly a týmové projekty, na nichž studenti pracovali během celého semestru. Konečná známka pak byla výsledkem práce studentů za celý semestr. Naopak testy byly na Moravian University snazší,“ říká a oceňuje naprostou volnost v tom, co se rozhodla studovat.

„Díky Merrillovu programu jsem se tak při výběru předmětů mohla zaměřit hlavně na ty, které bych nemohla studovat v ČR a které považuji ve svém oboru za užitečné. Vybrala jsem grafický design, marketing, public speaking a komunikaci na sociálních sítích. Skvělé bylo také to, že nám ško-

la půjčila IT techniku, na které jsme mohli pracovat. Každý z nás dostal MacBook a iPad. Díky tomu jsme mohli pracovat na jakýchkoliv projektech bez technického omezení. Pro mě to bylo nejvíce přínosné hlavně v předmětu grafický design, kde jsem každý týden pracovala na nějakém projektu. Když jsem do Ameriky odletěla, vůbec by mě nenapadlo, že se toho za čtyři měsíce tolik naučím.“

Hromada zkušeností a znalostí. Tak Lucie Brožová stručně odpovídá na otázky, co jí semestrální pobyt v USA přinesl. Profesně by se jednou ráda věnovala práci, která by byla spojená s komunikací, tvorbou obsahu a předáváním informací. Za zásadní teď ale považuje dokončit bakalářské studium.

Merrillův program je semestrální studijní program na vysoké škole v USA, určený studentům UP, sponzorovaný partnerskými školami v USA a dofinancovaný z dalších zdrojů: UP i vlastních financí studenta. Byl založen před více než třiceti lety americkým filantropem a přítelem Univerzity Palackého Charlesem Merrillem (1920–2017).

Jak využít volný čas na vysoké škole? Třeba v nějakém spolku

Co mají společného hraní divadla, natáčení reportáže, politologická debata, sportovní zápas, stáž v zahraničí nebo filmový festival? Jsou to spolkové aktivity studentů Univerzity Palackého. Tedy jejich velmi stručný výčet. Studium na vysoké škole je sice náročné, ale přece jen zbývá i nějaký volný čas. A proč ho nevyužít v partě kolegů, kteří mají podobné zájmy, pobavit se a vlastně se i něco naučit?

„Spolkování“ ke studentskému životu patří a je důležitým zdrojem přátelských vazeb i zkušeností pro pozdější pracovní uplatnění,“ říká Zuzana Pejpková z oddělení studentských záležitostí, které spolkům zajišťuje podporu.

Na UP dnes funguje 54 studentských iniciativ, v nichž se sdružuje na dva tisí-

ce studentů a studentek. Působí napříč všemi fakultami, kde mimo jiné hrají důležitou roli při adaptaci nově příchozích studentů. „Díky našim aktivitám se při studiu můžeme seznámit s významnými osobnostmi a profesními vzory a zároveň vytváříme safe space, do kterého neustále zapojujeme další kolegy,“ přibližuje například činnost Politologického klubu UP jeho předsedkyně Denisa Thernerová z filozofické fakulty.

Ročně spolky zorganizují stovky akcí, které jsou dobrou příležitostí poznat se s dalšími lidmi z jiných oborů a fakult, případně se i podívat do světa: „Jako velký úspěch vnímáme výjezdy našich studentů na zahraniční stáže a mezinárodní akce, kde se vzdělávají, reprezentují a předávají

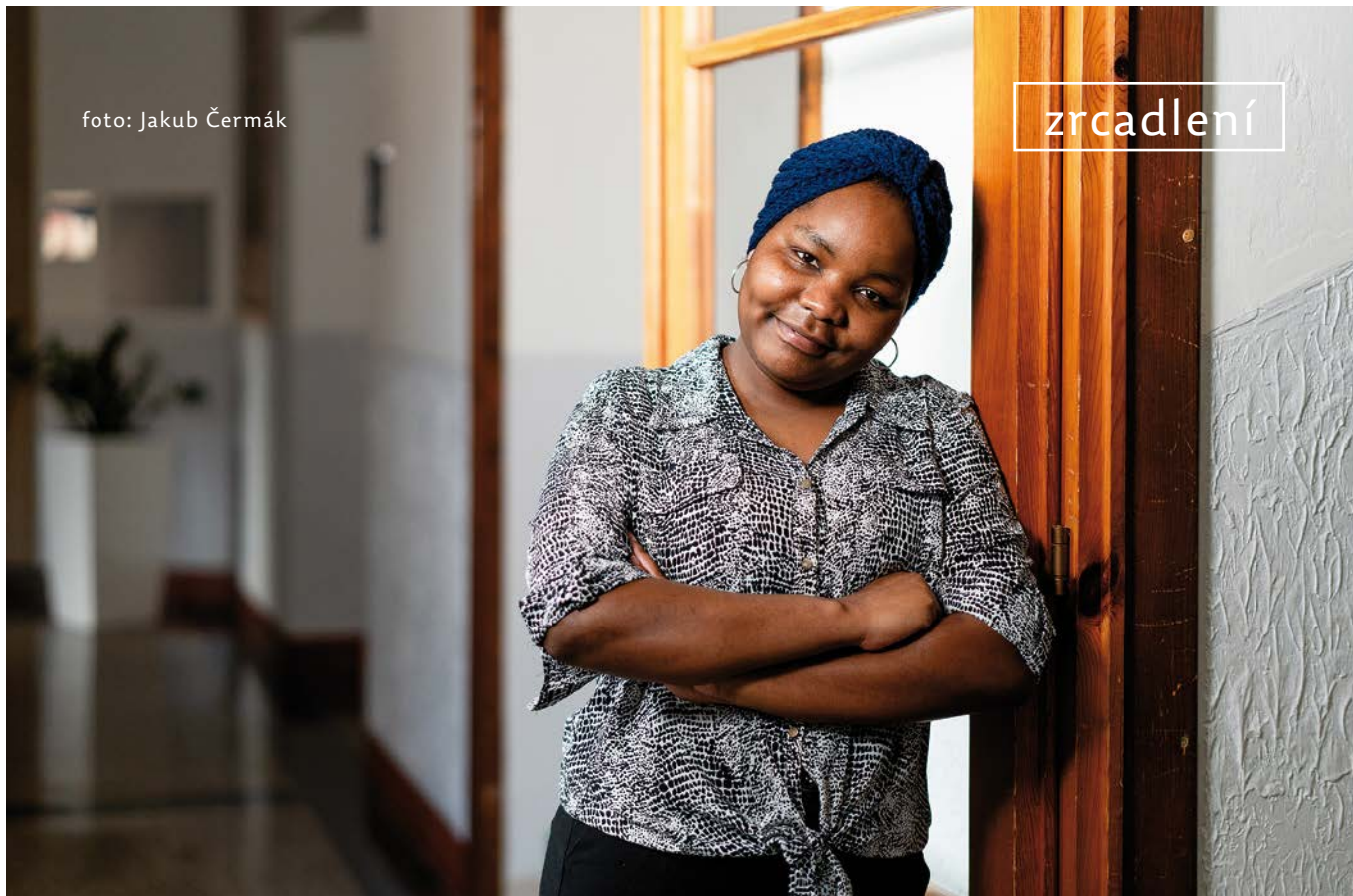
to nejlepší, co se na UP naučili,“ doplňuje za IFMSA Olomouc Samuel Rumanovský z lékařské fakulty.

Univerzita tyto studentské iniciativy podporuje. Jak finančně, tak i potřebným poradenstvím a zázemím v podobě Studentského klubu UP. Ten každoročně využívají desítky spolků. Loni se v klubu konalo na tři sta akcí včetně těch na podporu spolkové komunity. „Z vlastní zkušenosti ze studentského rádia UP AIR vím, jak je důležité mít možnost se kontaktovat s dalšími aktivními studenty, společně se vzdělávat a také získat prostředky na rozvíjení spolkové činnosti. To se také nyní snažím umožnit současným studujícím,“ dodává Zuzana Pejpková.

foto: Jakub Čermák

zrcadlení

Carren Jepkemboi

je jednou ze dvou studentek kešské The Catholic University of Eastern Africa, které v zimním semestru přivítali na Cyrilometodějské teologické fakultě UP. Proč si pro svůj zahraniční studijní pobyt vybrala Olomouc a jaký na ni město a UP zanechaly dojem?

Niliichagua Chuo Kikuu cha Palacky na Idara ya Theolojia kutokana na sifa zake za kitaaluma na fursa ya kusoma katika mazingira ya kihistoria na ya kitamaduni. Nilivutiwa hasa na mtaala wake wa kipevu na nafasi ya kushiriki katika mijadala ya kitholojia kutoka mitazamo mbalimbali. Nilifika Olomouc mnamo Septemba 2024, na hisia zangu zilikuwa za msisimko na wasiwasi. Olomouc ni nzuri na tulivu, na barabara zake za mawe, majengo ya kihistoria, na anga yenye shughuli nyingi.

Maisha huko Olomouc yamekuwa ya kipekee. Napenda kuchunguza mbuga za jiji kama vile Smetana Park, na kupenda kutumia muda wangu katika uwanja kuu wa jiji, ambapo kila mara kuna kitu kinachotokea licha ya baridi. Kahawa za hapa ni sehemu nzuri ya kupumzika na kukutana na watu wapya, na nimepata kupenda kasi tulivu ya jiji pamoja na maisha yake ya kitamaduni. Uzoefu wa Krismasi ulikuwa wa kipekee hasa kwa chakula cha kiasili cha Krismasi kwenye usiku wa Krismasi na choralini nzuri.

Kusoma katika Idara ya Theolojia kumekuwa na changamoto na pia rewarding. Walimu ni wajuzi sana na wanapatikana kirahisi, wakilenga kuunda mazingira ya kujifunza yenye ukarimu. Wanafunzi wenzangu pia ni rafiki, na mara nyingi tunashiriki mijadala ya kufikirisha. Ikilinganishwa na shule yangu nchini Kenya, mtindo wa ufundishaji katika Chuo Kikuu cha Palacky ni wa kushirikiana zaidi na unaangazia utafiti. Rasilimali za kitaaluma na mwili wa wanafunzi wa kimataifa pia huchangia katika mazingira ya kujifunza ya kipevu na yenye nguvu ambayo ni tofauti kabisa na kile nilichokiona nyumbani. Kwa upande mwingine, mwanzoni ilikuwa changamoto kidogo kuelewa mfumo unaoendeshwa katika Chuo Kikuu cha Palacky. Matumizi ya teknolojia ni makubwa zaidi tofauti na chuo chetu cha nyumbani.

Univerzitu Palackého a její teologickou fakultu jsem si vybrala kvůli dobré akademické pověsti a možnosti studovat v bohatém kulturním a historickém prostředí. Obzvláště mě lákalo rozmanité kurikulum fakulty a možnost zapojit se do teologických diskuzí z různých perspektiv. Do Olomouce jsem přijela v září 2024 a moje první pocity byly směsicí vzrušení a nervozity. Olomouc je krásná a klidná, se svými dlážděnými ulicemi, historickými budovami a pulzující atmosférou.

Žít tady je obohacující zkušenost. Baví mě objevovat městské parky, jako jsou Smetanovy sady, a trávit čas na náměstí, kde se i přes chladné počasí stále něco děje. Zdejší kavárny jsou skvělým místem pro odpočinek a poznávání nových lidí a oblíbila jsem si poklidné tempo města a bohatý kulturní život. Opravdu obohacující byl vánoční zážitek, s tradičním jídlem a nádhernými koledami.

Studium na teologické fakultě je náročné i přínosné. Vyučující jsou vysoce kompetentní a vstřícní, vytvářejí příjemnou atmosféru pro učení. Ostatní studenti jsou také přátelští, často se zapojujeme do podnětných diskuzí. Ve srovnání s mojí školou v Keni je styl výuky na UP interaktivnější a více zaměřený na výzkum. Akademici a zahraniční studenti také přispívají k živému a dynamickému prostředí, které se docela liší od toho, co znám z domova. Na druhou stranu byl systém, který na UP funguje, pro mě na začátku trochu výzva. Technologie se tu využívají více než na mé domovské univerzitě.

Jaromír Lang (1914–1979)

velvyslanec, neumannolog a děkan FF Univerzity Palackého v Olomouci

Netoliko v historii Filozofické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci se od jejího vzniku 21. února 1946 nezdídky vyskytují individua, jež svou odbornou indolencí kompenzují svým ideologickým, ba dokonce politickým angažmá. Čelné místo mezi nimi zaujímá Jaromír Lang. Pocházel z Bojanovic u Klatov, kde se narodil 6. dubna 1914, během studia na Filozofické fakultě UK, ukončeného roku 1939 doktorátem filozofie, se zapojoval do levicových studentských organizací, mj. do Komunistické studentské frakce (Kostufry), již v roce 1938 vstoupil do KSČ. Za protektorátu Čechy a Morava byl v letech 1939–1940 vězněn v koncentračním táboře Sachsenhausen, krátce i na Pankráci, obživu si našel hlavně jako nakladatelský redaktor. Po osvobození Československa zastával kulturně politické funkce v Ústředním výboru Komunistické strany Československa a současně vyučoval na nově zřízené Pedagogické fakultě UK.

Manžel Herberty Masarykové

Podle vzpomínek olomouckého historika Josefa Bieberleho (1929–2018) „osobně byl Lang člověk vtipný, bonvivant a hráč na loutnu“, a tak se mu podařilo uzavřít manželství s vnučkou prezidenta Tomáše Garrigua Masaryka (1850–1937) Herbertou Masarykovou (1915–1996), jež se v roce 1943 rozvedla s historikem umění Emanuele Pochem (1903–1987) a vychovávala dceru Charlottu (nar. 1940), provdanou Kotíkovou. Jaromír Lang se poté někdy podepisoval Lang-Masaryk. Dne 25. února 1948 se manželé Langovi podepsali jako dr. Jaromír Lang, pověřený profesor Karlovy univerzity, a Herberta Langová-Masaryková, hudební kritik, pod provolání Kupředu, zpátky ni krok!, jež bylo publikováno v časopise Tvorba na podporu „Vítězného února“. Kdy Langovo manželství s Herbertou Masarykovou skončilo, je v jejích četných biografích a novinových rozhovorech s ní po listopadu 1989 zamlčeno. Během února 1948 se Jaromír Lang podílel na činnosti akčního výboru na Pedagogické fakultě UK, na jaře téhož roku byl přijat do diplomatických služeb poúnorového Ministerstva zahraničí ČSR a v červnu téhož roku byl jmenován velvyslancem ve Švýcarsku. Ale už v polovině roku 1949 byl z tohoto postu

odvolán a stal se československým delegátem u ředitelství UNESCO v Paříži, jenže na počátku roku 1951 se s J. Langem Ministerstvo zahraničí ČSR definitivně rozloučilo. Není však pravda, co se tvrdí v publikaci Diplomacie Československa (Praha 2013), že „přispělo k tomu zřejmě i manželství s vnučkou T. G. Masaryka Herbertou“ – J. Lang se totiž po rozvodu s Herbertou Masarykovou oženil dne 28. února 1950 s Emilií Hallovou (1916–?), zaměstnankyní Kanceláře prezidenta republiky, s níž roku 1951 přivedl na svět dceru Tatjanu a v roce 1965 (!) syna Alexandra.

Malíček švýcarského klavíristy

Podle již citovaného Josefa Bieberleho, v letech 1964–1966 děkana Filozofické fakulty UP v Olomouci, se ve švýcarském Bernu čs. velvyslanci J. Langovi „stala osudnou příhoda s manželkou klavíristy, jemuž v potyčce zlomil či ukousl malíček. Přirozeně musel být odvolán. Dle Langova vlastního sdělení, jež mnohokrát opakoval a vždy blíže specifikoval, se klavírní virtuóza vrátil domů dříve, než byl očekáván. Došlo k potyčce a Lang byl nucen zaplatit 18 000 švýcarských franků „bolestného“. Ze Švýcarska utíkal J. Lang přes Itálii, kde ho po nějakou dobu skrýval před Interpolem jeho přítel prof. M. Matoušek. Prezident A. Zápotocký ho pozval „na koberec“, dostal zákaz působení v diplomatických službách a byl etablován jako docent na Filozofické fakultě UK v Praze, kde však měl brzy pracovní právní problémy a byl za ně stíhán rektorem Jaroslavem Procházkou (generálem)“. Na dotyčnou fakultu J. Lang nastoupil 1. března 1951, „na koberec“ ho tudíž pozval prezident ČSR Klement Gottwald (1896–1953). Dodejme, že J. Lang kromě různých předmluv a doslovů, jakož i knižní edice časopisu Stanislava Kostky Neumanna (1875–1947) Červen z roku 1957 publikoval v témže roce svou jedinou monografii St. K. Neumann: čtyři přednášky, a vysloužil si tak zásluhu o vznik jedinečné literárně-vědné disciplíny – neumannologie.

Fakulta jako „cirkusová manéž“?

V roce 1959 využil Jaromír Lang svých přátelských kontaktů s profesory medicíny na Lékařské fakultě UP v Olomouci – Jaromírem Hrbkem (1914–1992) a Milo-

slavem Matouškem (1900–1985). V letech 1961–1963 zastával J. Lang funkci děkana Filozofické fakulty UP v Olomouci; jak si děkan Lang počínal, píše J. Bieberle: „Nebýt jeho odpovědného proděkana doc. dr. A. Václavíka, změnila by se fakulta v krátké době v cirkusovou manéž. (...) Jeho střety ve vedení fakulty vedly k tomu, že se Lang brzy stal v Olomouci „persona non grata“. Často sem také přijížděl jen jedenkrát týdně nebo jednou za čtrnáct dní a nedůvěroval ani lidem, kteří za něho pracovali.“ Zejména si zasedl na vynikajícího literárního vědce Oldřicha Králíka, jehož označoval za „klerofašistu“. Po další rok pobýval J. Lang na pracovní „neschopence“ a v lednu 1964 začal působit na Univerzitě 17. listopadu v Praze jako vedoucí katedry kulturní politiky a později katedry dějin české literatury.

Mezi „ultras“

Dosavadní „kádrový profil“ Jaromíra Langy ho po invazi armád Varšavské smlouvy do Československa 21. srpna 1968 předurčil, aby zaujal čelné politické funkce v posrpnové „normalizaci“. V letech 1969–1971 byl Jaromír Lang poslancem Sněmovny národů Federálního shromáždění ČSSR a České národní rady, zejména se ale podílel na aktivitách ultralevicové politické organizace Levá fronta, v jejímž čele se nacházeli Langovi olomoučtí přátelé – profesoři medicíny Miloslav Matoušek a Jaromír Hrbek (od srpna 1969 do června 1971 ministr školství České socialistické republiky). Levá fronta jako shromaždiště radikálních dogmatiků, neostalinistů neboli „ultras“ však vzbudila pro své sektářské postoje nelibost mezi členy ÚV KSČ, zejména jeho předsedy Gustáva Husáka (1913–1991), a byla v roce 1970 sloučena se Socialistickou akademií. Podle J. Bieberleho byl J. Lang „snad jediný ultralevý, kterého v 70. letech s velkým humbulem vyloučili z KSČ“. Osoba Jaromíra Langy se objevuje ještě roku 1975 v souvislosti s aférou kolem snahy spisovatele Rudolfa Černého (1920–1982) o vydání memoárů prezidenta Československé republiky a následně Československé socialistické republiky Antonína Novotného (1904–1975), jež vyšly knižně až v letech 1998–1999 a 2008. Prof. PhDr. Jaromír Lang zemřel v Praze 17. června 1979.

IN PROGRESS
AFO
WORK

60_MEZINÁRODNÍ FESTIVAL
POPULÁRNĚ-VĚDECKÝCH FILMŮ

22-27_4_2025

AFO.CZ

OLOMOUČ

60TH INTERNATIONAL FESTIVAL
OF SCIENCE DOCUMENTARY FILMS

AFO
VBO25